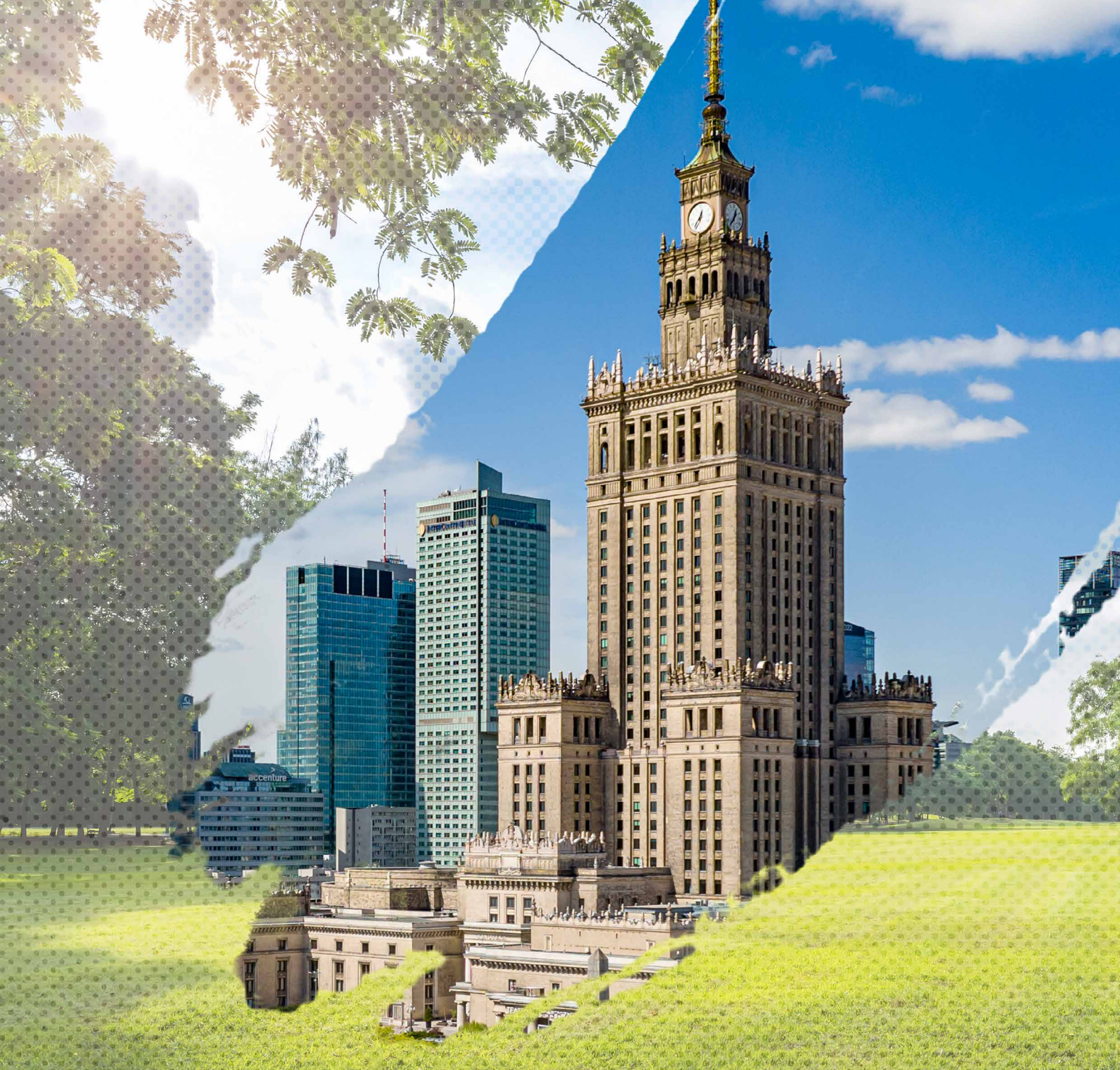

Jubileuszowa 5. edycja

Raport

2026

Indeks Zdrowych Miast

Spis treści

Pomysłodawcy Indeksu Zdrowych Miast	5
Wstęp	4
Autorzy Indeksu Zdrowych Miast 2026	6
Nowa metodologia Indeksu Zdrowych Miast	7
Wyniki Indeksu Zdrowych Miast	9
Wyniki w poszczególnych kategoriach Indeksu Zdrowych Miast	15
Zdrowie	13
Ludność i pokolenia	19
Usługi komunalne i społeczne	23
Edukacja	28
Mieszkalnictwo	32
Środowisko	36
Przestrzeń	40
Infrastruktura	44
Zdrowe miasto w ocenie jego mieszkańców – wyniki badania ankietowego	49
5-lecie Indeksu Zdrowych Miast	53
Podsumowanie 5. edycji Indeksu Zdrowych Miast	60

dr Anna Rulkiewicz

Prezeska Grupy LUX MED

Piąta, jubileuszowa edycja Indeksu Zdrowych Miast to wyjątkowy moment podsumowania pięciu lat wspólnej pracy na rzecz zdrowia, jakości życia i zrównoważonego rozwoju polskich miast. Projekt realizowany przez Grupę LUX MED we współpracy ze środowiskiem naukowym pozwala od 5 lat monitorować kluczowe wskaźniki rozwoju miast oraz wskazywać rozwiązania wspierające dobrostan mieszkańców. Indeks stał się nie tylko narzędziem oceny, ale także platformą inspirującą do wdrażania rozwiązań, które realnie wpływają na codzienne funkcjonowanie lokalnych społeczności. Jubileusz skłania do podsumowań, ale przede wszystkim pokazuje, jak ważna jest konsekwencja w budowaniu miast przyjaznych ludziom. Dlatego niezmiennie wspieramy działania samorządów, które inwestują w zdrowie mieszkańców, rozwój zielonej infrastruktury, bezpieczeństwo oraz nowoczesne usługi publiczne. Gratuluję wszystkim laureatom i dziękuję partnerom, z którymi od lat tworzymy to unikalne wydawnictwo.

”

dr hab. Piotr Wachowiak

prof. SGH, Rektor Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie

Piąta edycja Indeksu Zdrowych Miast po raz pierwszy pozwala spojrzeć na całe pięciolecie: nie tylko na to, które miasto wypada dziś najlepiej, ale i na to, które przez pięć lat zrobiło największy postęp. Dlatego wskazujemy w niej Miasto Pięciolecia. Ta perspektywa jest bliska temu, jak rozumiem odpowiedzialne zarządzanie: o jakości decyzji świadczy kierunek i konsekwencja zmiany, a nie pojedynczy wynik. Dostarczanie samorządom rzetelnej wiedzy traktuję jako część społecznej odpowiedzialności uczelni. Dziękuję interdyscyplinarnemu zespołowi naukowców, który pod kierunkiem prof. Agnieszki Chłoń-Domińczak, prorektorki ds. nauki SGH, z najwyższą starannością przeanalizował sytuację 66 miast na prawach powiatu. Wierzę, że indeks pozostaje nie tylko narzędziem analitycznym, ale też impulsem do świadomych i odpowiedzialnych decyzji, prowadzących do tworzenia miast zdrowszych, bardziej zrównoważonych i przyjaznych dla mieszkańców.

”

prof. Jerzy Hausner

Przewodniczący Rady Programowej Open Eyes Economy Summit,
Fundacja GAP

Zdrowe i dobrze funkcjonujące społeczeństwo powstaje tam, gdzie odpowiedzialnie kształtowane są zarówno przestrzenie do życia, jak i środowisko pracy. Piąta, jubileuszowa edycja Indeksu Zdrowych Miast potwierdza, jak ważne jest systematyczne monitorowanie czynników kształtujących rozwój lokalnych społeczności. Od początku celem raportu było wspieranie miast w identyfikowaniu mocnych stron i obszarów wymagających szczególnej uwagi, a także inspirowanie do wdrażania rozwiązań sprzyjających zdrowiu i poprawie jakości życia mieszkańców. Dzięki konsekwentnie prowadzonej analizie możemy dziś spojrzeć na zmiany zachodzące w polskich miastach w szerszej, pięcioletniej perspektywie. Wierzę, że wnioski płynące z tegorocznego raportu będą pomocne w wyznaczaniu kierunków dalszego rozwoju oraz inspirowaniu samorządów do działań, które realnie przełożą się na lepsze warunki życia mieszkańców.

”

Przedstawiamy wyniki piątej edycji Indeksu Zdrowych Miast, zrealizowanej w 2026 r. Celem indeksu jest porównanie, jakie warunki dla zdrowego życia mieszkańców tworzą w Polsce miasta na prawach powiatu. Zakres badania od początku pozostaje ten sam i obejmuje wszystkie 66 miast na prawach powiatu. Na koniec 2025 r. mieszkało w nich według danych GUS 12,2 mln osób, czyli blisko jedna trzecia ludności Polski. Miasta te pełnią wobec swoich mieszkańców podobne zadania i funkcje w bardzo wielu obszarach życia osobistego, społecznego i zawodowego, co czyni z nich grupę naturalnie porównywalną. Także w tej edycji ocena syntetyczna powstaje w tych samych ośmiu obszarach: zdrowie, ludność i pokolenia, usługi komunalne i społeczne, edukacja, mieszkalnictwo, środowisko, infrastruktura oraz przestrzeń.

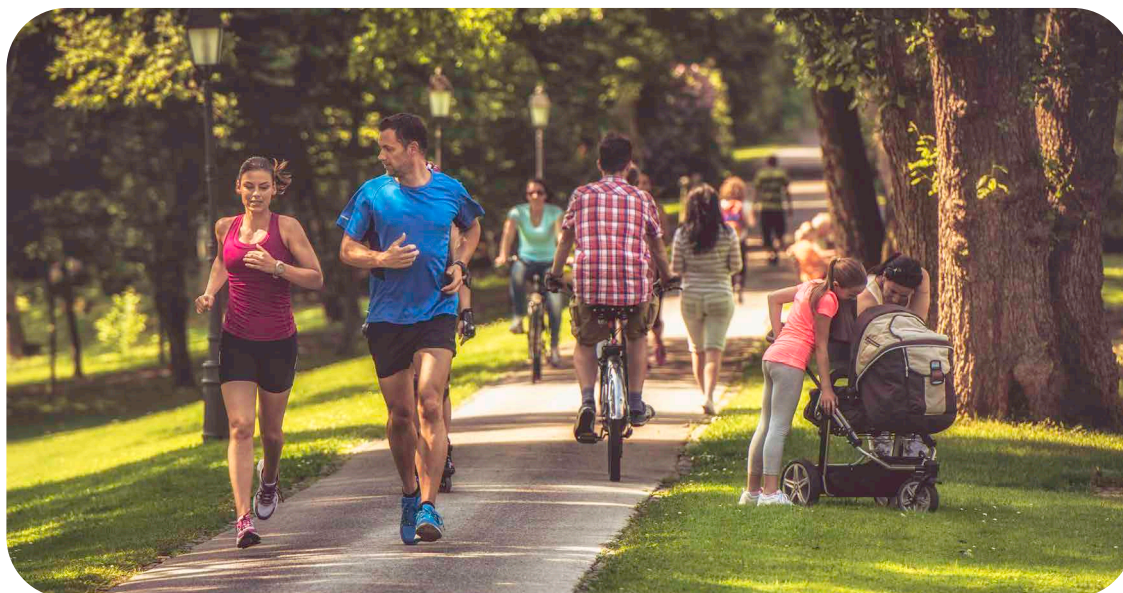
Piąta edycja jest szczególna, bo po raz pierwszy pozwala spojrzeć na całe pięciolecie. Obok pytania, które miasto wypada dziś najlepiej w danym obszarze, stawiamy pytanie drugie, dla polityki miejskiej co najmniej równie ważne: które miasto przez pięć lat zrobiło największy postęp. Wskazujemy dlatego Miasto 5-lecia, jest to miasto o największej poprawie pozycji w rankingu ogólnym między edycją 2022 a edycją 2026, a także Miasta 5-lecia w ośmiu obszarach, dla których porównanie obu edycji jest metodycznie zasadne. Tytuł Miasta 5-lecia przypadł Zabrzemu. Ranking rocznych wyników pokazuje stan; ranking pięciolecia pokazuje kierunek, który w większym stopniu ilustruje postęp i osiągnięcia miast.

Wyniki piątej edycji pokazują, że najlepsze warunki dla zdrowego życia tworzą dziś: Warszawa w miastach powyżej 300 tys. mieszkańców oraz Bielsko-Biała w miastach do 300 tys. mieszkańców. Osiem kategorii ma tylko siedmiu liderów, a najwyższe miejsca zajmują te miasta, którym udało się uniknąć wyraźnie słabego punktu. Widać to również w rozpiętości wyników: od 68,3 punktu w Warszawie do 21,8 w Dąbrowie Górniczej, przy przeciętnej 43,8.

Tworzenie odpowiednich warunków życia dla mieszkańców jest jednym z ważniejszych zadań samorządów, w tym miast. W większości miast uwzględnionych w indeksie, podobnie jak w całej Polsce, liczba mieszkańców maleje, a spadek ten jest szybszy niż w populacji ogółem. Zmienia się również struktura wieku: mieszkańcy miast są coraz starsi, co przekłada się na inne potrzeby i oczekiwania wobec usług publicznych. W 2025 r. dodatnie saldo migracji odnotowało zaledwie osiem miast, a pięćdziesiąt osiem traciło mieszkańców na skutek przeprowadzek. Demografia jest więc kontekstem, w którym miasta prowadzą politykę zdrowotną, i jednocześnie jednym z jej rezultatów.

Indeks Zdrowych Miast pozwala syntetycznie pokazać, na ile otoczenie społeczne, środowiskowe i gospodarcze oraz prowadzone w miastach polityki sprzyjają zdrowiu mieszkańców. Jego wyniki ujawniają dużą różnorodność warunków, jakie tworzą poszczególne miasta, i pokazują, że przewaga w jednym obszarze nie oznacza przewagi we wszystkich. Właśnie dlatego najbardziej użytecznym sposobem czytania indeksu jest nie sama pozycja końcowa, lecz profil miasta w ośmiu obszarach. Pokazuje on, gdzie warto skierować uwagę i u kogo szukać sprawdzonych rozwiązań.

Cztery dotychczasowe edycje pokazały, że inicjatywa ta wpisuje się w działania podejmowane przez wiele samorządów, organizacji pozarządowych i instytucji na rzecz dobrej jakości życia, profilaktyki i zdrowia publicznego. Zebraliśmy też wiele uwag, sugestii i komentarzy, które wykorzystujemy do udoskonalania metodyki. Coroczna aktualizacja pozwala zobaczyć, jak warunki dla zdrowego życia w miastach zmieniają się w czasie, a pięć edycji to już okres wystarczający, by odróżnić trwałą poprawę od rocznego wahanía.

Indeks Zdrowych Miast powstaje w zespole złożonym z ekspertów Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Fundacji OEES, oraz przedstawicieli Grupy LUX MED. Poza oszacowaniem indeksu zespół prowadzi również badanie ankietowe, w tym roku adresowane do mieszkańców miast. Jego wyniki pozwolą pogłębić ocenę tego, jak jakość swojego życia w poszczególnych obszarach oceniają sami mieszkańcy i skonfrontować obraz wyłaniający się ze statystyki publicznej z doświadczeniem tych, których ta statystyka dotyczy.

Autorzy Indeksu Zdrowych Miast 2026

Zespół pod kierownictwem dr hab. Agnieszka Chłoń-Domińczak, prof. SGH, prorektorki ds. nauki Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie pracował nad poszczególnymi obszarami w składzie:

metodyka Indeksu Zdrowych Miast

- dr Jakub Głowacki, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie (UEK)

obszar: Zdrowie

- dr hab. Barbara Więckowska, prof. SGH
- dr hab. Violetta Korporowicz-Żmichowska, prof. SGH
- dr hab. Monika Raulinajtys-Grzybek, prof. SGH
- Melanie Raczek-Żeromska;
- dr n. med. Bernard Waśko, Dyrektor Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego PZH, PIB;
- Anna Smaga;
- Dominik Olejniczak

obszar: Ludność i pokolenia

- dr hab. Agnieszka Chłoń-Domińczak, prof. SGH

obszar: Usługi komunalne i społeczne

- dr Jakub Głowacki, UEK

obszar: Edukacja

- dr hab. Agnieszka Chłoń-Domińczak, prof. SGH

obszar: Mieszkalnictwo

- dr hab. Adam Czerniak, prof. SGH

obszar: Środowisko

- dr hab. Adam Czerniak, prof. SGH

obszar: Infrastruktura

- dr Michał Taracha, SGH
- mgr Jakub Kaczorowski, PAN

obszar: Przestrzeń

- dr hab. Michał Kudłacz, prof. UEK, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

ankiety do mieszkańców i władz miast

- dr hab. Jacek Sierak, prof. SGH
- dr Paulina Legutko-Kobus, SGH

W pracach nad Indekssem Zdrowych Miast uczestniczyli również:

- prof. dr hab. Jerzy Hauser, Przewodniczący Rady Programowej Open Eyes Economy Summit, Fundacja GAP;
- Piotr Glen, Dyrektor Centrum Zrównoważonego Rozwoju, SGH;
- Łukasz Niewola, Dyrektor Departamentu Komunikacji Korporacyjnej i Zrównoważonego Rozwoju, Grupa LUX MED;
- Joanna Węgrzynowska, Kierowniczka ds. ESG, Pełnomocniczka Zarządu ds. ESG, Grupa LUX MED;
- Magdalena Galant, Koordynatorka ds. ESG, Grupa LUX MED.

Metodyka Indeksu Zdrowych Miast

Indeks Zdrowych Miast obejmuje wszystkie miasta na prawach powiatu w Polsce (łącznie 66 miast). Jak zaznaczono we wstępie, wybór ten wynika z porównywalnych funkcji, jakie miasta te pełnią dla swoich mieszkańców w obszarach objętych monitorowaniem.

W ramach prac nad indeksem wybrane zostały wskaźniki w ośmiu obszarach: zdrowie, ludność i pokolenia, usługi komunalne i społeczne, edukacja, mieszkalnictwo, środowisko, infrastruktura oraz przestrzeń.

W każdym z obszarów zostały wykorzystane mierniki charakteryzujące analizowane miasta w wybranych obszarach. Wybrane zostały takie mierniki, które dostępne są w istniejących bazach danych statystycznych, w tym w Banku Danych Lokalnych GUS, ProfiBazy i strony internetowej Agencji Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji (AOTMiT), a także danych z bazy Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.

Na początkowym etapie opracowywania Indeksu Zdrowych Miast, wybranych zostało ponad 100 różnych mierników. Wszystkie wybrane mierniki zostały poddane weryfikacji w 2-stopniowym procesie polegającym na:

- a. obliczeniu **współczynnika zmienności** dla każdego miernika (niska wartość współczynnika zmienności która była podstawą do odrzucenia miernika z uwagi na to, że nie różnicuje miast przyjętych do analizy).
- b. przeprowadzeniu **analizy korelacji** między wszystkimi miernikami, co pozwoliło odrzucić wskaźniki mocno ze sobą powiązane i niosące tą samą lub podobną wartość informacyjną.

Zebrane mierniki, które pozytywnie przeszły etap weryfikacji zostały uwzględnione, z autorskimi wagami, w poszczególnych obszarach indeksu, w celu obliczenia

wartości indeksów cząstkowych. Uzyskanie wyników pośrednie dla obszarów zostały poddane normalizacji, zgodnie ze wzorem:

$$x' = \frac{x - \min}{\max - \min} \times 100$$

Oznacza to, że w każdym z obszarów wartości indeksów cząstkowych przyjmują wartość od 100 (miasto o najbardziej korzystnym zestawie mierników w obszarze) do 0 (miast o najmniej korzystnym zestawie mierników w obszarze).

Większość mierników wykorzystywanych w indeksie uwzględnia ostatni dostępny rok, za który dane są dostępne i opublikowane, czyli w przypadku tej edycji – za 2025 r. W niektórych przypadkach, np. w obszarze edukacji część mierników obejmuje 2024 r. W przypadkach kilku mierników dane uwzględnione w indeksie uwzględniają średnie ich wartości w ramach trzyletnich okresów. Od początku szacowania indeksu taka średnia była zastosowana do czterech wskaźników z obszaru ludność i pokolenia, czyli:

- Zgony z powodu nowotworów na 100 tys. ludności (średnia za lata 2022-2024);
- Zgony z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. ludności (średnia za lata 2022-2024);
- Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych (średnia za lata 2023-2025);
- Zgony osób w wieku do 65 lat na 1000 ludności w tej grupie wieku (średnia za lata 2023-2025).

Od edycji 2025 analogiczne trzyletnie średnie zostały zastosowane do mierników z obszaru zdrowie tj.:

- liczba programów zdrowia publicznego;
- wydatki per capita na programy zdrowia publicznego.

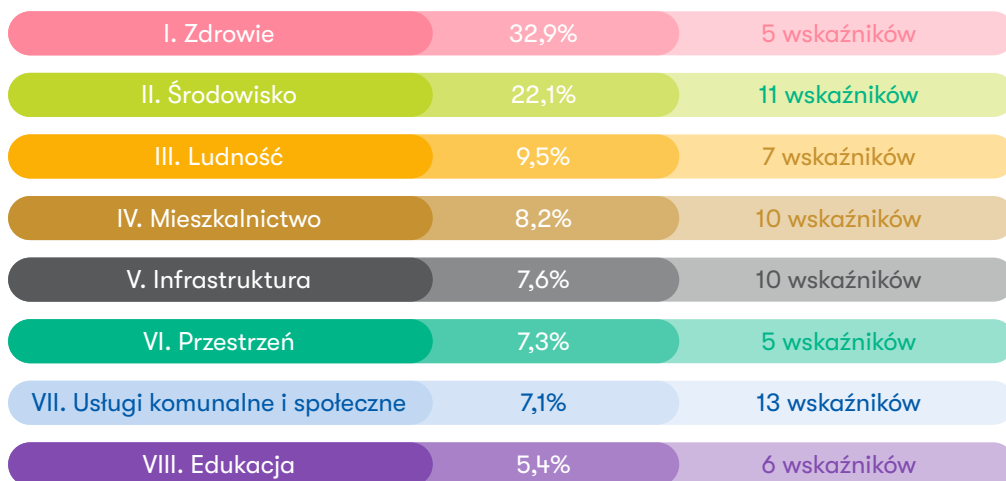
Metodyka Indeksu Zdrowych Miast

Ponadto w najnowszej edycji (2026), w celu rozszerzenia zakresu analizy w tym obszarze, baza wskaźników została uzupełniona o trzy dodatkowe mierniki:

- dochody z tytułu opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych w przeliczeniu na mieszkańca,
- liczbę punktów sprzedaży napojów alkoholowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców,
- liczbę interwencji o charakterze prozdrowotnym w przeliczeniu na mieszkańca.

Do obliczenia wartości złożonego Indeksu Zdrowych Miast, każdemu z 8 obszarów za pomocą metody analizy hierarchicznej przydzielone zostały odpowiednie wagi. Wartość ustalonych wag dla poszczególnych obszarów prezentuje Wykres 1. Wagi te są takie same we wszystkich pięciu edycjach indeksu.

Wykres 1. Wagi i liczba wskaźników w poszczególnych obszarach Indeksu Zdrowych Miast

Źródło: obliczenia własne autorów

Końcowe wartości Indeksu Zdrowych Miast są średnią ważoną ocen indeksów cząstkowych w poszczególnych obszarach. Oznacza to, że maksymalna wartość 100 jest zatem poziomem teoretycznym, który oznacza miasto idealne, będące liderem we wszystkich obszarach oceny.

Wyniki Indeksu Zdrowych Miast prezentujemy w jednym zestawieniu obejmującym wszystkie 66 miast. Największe miasto uwzględnione w indeksie to Warszawa, licząca 1,87 mln mieszkańców, a najmniejsze to Sopot, w którym mieszka 31,2 tys. osób.

Wyniki Indeksu Zdrowych Miast 2026

Tabele 1 i 2 przedstawiają wyniki piątej edycji Indeksu Zdrowych Miast. Podobnie jak w poprzedniej edycji prezentujemy je w dwóch grupach: miast powyżej 300 tys. mieszkańców, których jest dziewięć, oraz miast poniżej tej granicy, których jest pięćdziesiąt siedem. Podział ułatwia porównania wewnątrz grup o zbliżonej skali zadań, natomiast same wartości indeksu liczone są dla wszystkich 66 miast łącznie, więc pozostają porównywalne również między grupami.

Wśród miast powyżej 300 tys. mieszkańców najlepszy wynik osiągnęła Warszawa (68,3 pkt), przed Poznaniem (65,5) i Lublinem (59,8). Warszawa i Poznań zamieniły się miejscami względem poprzedniej edycji. Najwięcej pozycji w tej grupie zyskała Bydgoszcz, awansując z dziewiątego na piąte miejsce, a najwięcej straciły Gdańsk, z trzeciego na siódme, oraz Wrocław i Szczecin, po dwie pozycje. Rozstęp wewnątrz grupy jest wyraźny: od 68,3 punktu w Warszawie do 41,6 w Szczecinie.

Tabela 1. Wyniki Indeksu Zdrowych Miast 2026 – miasta powyżej 300 tys. mieszkańców

Lp.	Miasto	Wartość indeksu
1	Warszawa	68,3
2	Poznań	65,5
3	Lublin	59,8
4	Kraków	56,4
5	Bydgoszcz	53,7
6	Łódź	52,6
7	Gdańsk	52,6
8	Wrocław	45,0
9	Szczecin	41,6

Źródło: obliczenia własne autorów. „Miejsce w edycji 2025” oznacza pozycję w obrębie tej samej grupy.

Wśród miast poniżej 300 tys. mieszkańców prowadzi Bielsko-Biała (67,4 pkt), przed Rzeszowem (66,6) i Białymstokiem (62,5). Wynik powyżej 60 punktów osiągnęły trzy miasta tej grupy. Największe awanse mają Sosnowiec, z 31. na 11. miejsce, Skierniewice, z 28. na 9., oraz Częstochowa, z 54. na 34.; najwięcej pozycji straciły Tarnów, z 20. na 37., Świnoujście, z 3. na 16., i Katowice, z 25. na 38. Sopot, zwycięzca tej grupy w poprzedniej edycji, zajął ósme miejsce.

Tabela 2. Wyniki Indeksu Zdrowych Miast 2026 – miasta poniżej 300 tys. mieszkańców

Lp.	Miasto	Wartość indeksu
1	Bielsko-Biała	67,4
2	Rzeszów	66,6
3	Białystok	62,5
4	Opole	59,4
5	Zamość	58,7
6	Rybnik	58,4
7	Tychy	57,8
8	Sopot	56,0
9	Skierniewice	55,4
10	Suwałki	55,2

Wyniki Indeksu Zdrowych Miast 2026

Lp.	Miasto	Wartość indeksu
11	Sosnowiec	53,8
12	Olsztyn	53,2
13	Koszalin	52,2
14	Chorzów	51,1
15	Gdynia	50,9
16	Świnoujście	49,6
17	Łomża	49,1
18	Toruń	49,0
19	Elbląg	48,1
20	Grudziądz	47,8
21	Słupsk	47,3
22	Gliwice	46,2
23	Leszno	45,0
24	Zielona Góra	44,2
25	Krosno	43,9
26	Zabrze	43,9
27	Płock	43,5
28	Żory	43,0
29	Biała Podlaska	42,1
30	Chełm	40,8
31	Siedlce	40,7
32	Gorzów Wielkopolski	39,8
33	Kalisz	38,4
34	Częstochowa	37,9
35	Włocławek	37,7
36	Siemianowice Śląskie	37,4
37	Tarnów	37,2
38	Katowice	36,9
39	Piekary Śląskie	36,2
40	Ostrołęka	36,0
41	Kielce	35,5
42	Bytom	33,1
43	Ruda Śląska	32,6
44	Radom	32,5
45	Świętochłowice	32,1
46	Konin	31,8
47	Przemyśl	31,5
48	Jaworzno	28,8

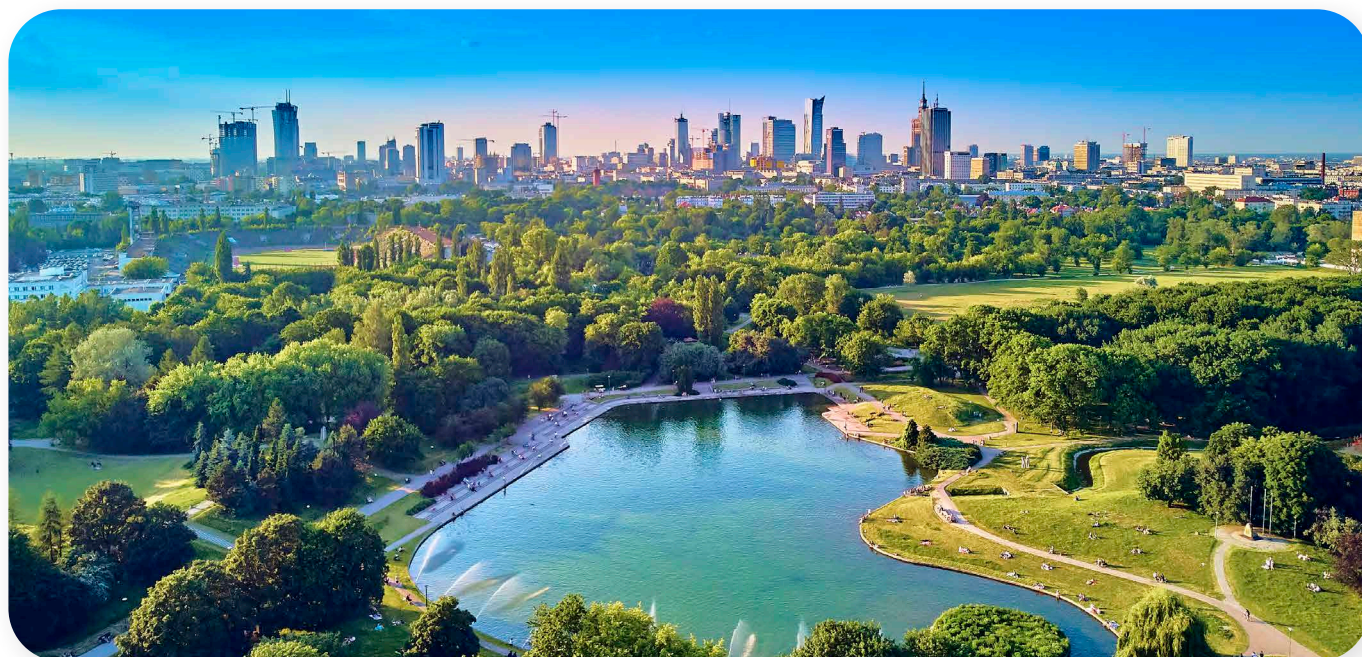
Wyniki Indeksu Zdrowych Miast 2026

Lp.	Miasto	Wartość indeksu
49	Tarnobrzeg	27,4
50	Nowy Sącz	25,3
51	Jastrzębie-Zdrój	25,2
52	Piotrków Trybunalski	24,5
53	Legnica	24,5
54	Mysłowice	23,4
55	Wałbrzych	22,9
56	Jelenia Góra	22,5
57	Dąbrowa Górnicza	21,8

Źródło: obliczenia własne autorów. „Miejsce w edycji 2025” oznacza pozycję w obrębie tej samej grupy.

Zestawienie obu grup pokazuje, że wielkość miasta daje przewagę, ale jej nie przesądza. Przeciętny wynik w grupie miast dużych wynosi 55,1 punktu wobec 42,0 w grupie miast mniejszych, jednak najlepszy rezultat w całym badaniu należy do Warszawy z przewagą zaledwie 0,9 punktu nad Bielskiem-Białą, a jedenaście miast poniżej 300 tys. mieszkańców wypada lepiej niż mediana grupy największych ośrodków. Gdyby zestawzić wszystkie 66 miast w jednym rankingu, siedem miejsc w pierwszej dziesiątce zajęłyby miasta mniejsze.

Przy porównaniach z poprzednią edycją potrzebna jest ostrożność. W tegorocznej edycji rozszerzony został zakres obszaru zdrowie, który waży w indeksie 32,9%: obok liczby programów i wydatków na nie uwzględniono zasięg lokalnych interwencji prozdrowotnych oraz dostępność alkoholu. Zmiana objęła wszystkie miasta, a przez wagę obszaru przełożyła się również na ranking ogólny. Część tegorocznych awansów i spadków wynika zatem z nowego sposobu pomiaru, a nie wyłącznie ze zmiany sytuacji miast.

Wyniki w poszczególnych kategoriach
Indeksu Zdrowych Miast

Rybnik

Obszar

Zdrowie

Zdrowe miasto inwestuje w profilaktykę, dba, by docierała ona do mieszkańców i tworzy otoczenie, w którym czynniki ryzyka nie czekają na nich na każdym rogu.

Zdrowie

Wskaźniki obszaru Zdrowie:

średnioroczny budżet interwencji prozdrowotnych w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2021–2024;

średnioroczna liczba działań prozdrowotnych realizowanych w mieście w latach 2021–2024;

wysokość wpływów z opłat związanych ze sprzedażą napojów alkoholowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2025 r.;

liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców według stanu na koniec 2025 r.;

liczba osób objętych lokalnymi interwencjami prozdrowotnymi w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2024 r., z wyłączeniem działań o charakterze masowym.

W ramach Indeksu Zdrowych Miast obszar „Zdrowie” służy ocenie zaangażowania miast na prawach powiatu w tworzenie warunków sprzyjających zdrowiu mieszkańców.

W poprzednich edycjach Indeksu Zdrowych Miast ocena obszaru „Zdrowie” opierała się przede wszystkim na dwóch wskaźnikach opisujących aktywność samorządów: wysokości nakładów na działania prozdrowotne oraz liczbie realizowanych interwencji. Takie podejście pozwalało ocenić skalę zaangażowania miast, nie uwzględniało jednak ani rzeczywistego zasięgu działań, ani wybranych uwarunkowań środowiskowych o istotnym znaczeniu dla zdrowia publicznego, które pozostają pod wpływem polityki lokalnej.

Dlatego w tegorocznej edycji zakres oceny został rozszerzony o liczbę osób objętych lokalnymi interwencjami prozdrowotnymi oraz dwa wskaźniki opisujące dostępność alkoholu. Zmiana ta wynika z dążenia do pełniejszego zobrazowania działań i decyzji samorządów. Uwzględnienie zasięgu interwencji pozwala ocenić, na ile działania wykraczają poza poziom incydentalny i docierają do szerszych grup mieszkańców. Z kolei włączenie wskaźników dostępności alkoholu odzwierciedla znaczenie tego modyfikowalnego czynnika ryzyka i rolę władz lokalnych w kształtowaniu lokalnej polityki w tym zakresie. Przyjęte wskaźniki odnoszą się do tych aspektów polityki zdrowotnej i lokalnego otoczenia, na które miasta mogą oddziaływać. Nie stanowią natomiast bezpośredniej miary stanu zdrowia mieszkańców, skuteczności leczenia ani dostępności do świadczeń finansowanych ze środków Narodowego Funduszu Zdrowia.

Do oceny obszaru wykorzystano pięć wskaźników.

Pierwszy, drugi i piąty wskaźnik mają charakter stymulant, co oznacza, że ich wyższa wartość podnosi ocenę miasta. Budżet interwencji w przeliczeniu na mieszkańca opisuje skalę zaangażowania finansowego samorządu, liczba działań – intensywność jego aktywności, natomiast liczba osób objętych interwencjami – zasięg podejmowanych działań. Trzeci i czwarty wskaźnik są destymulantami, a zatem ich wyższa wartość obniża wynik. Wpływy z opłat związanych ze sprzedażą alkoholu traktowane są jako pośredni miernik skali lokalnego obrotu napojami alkoholowymi, natomiast liczba punktów sprzedaży na 1000 mieszkańców odzwierciedla ich przestrzenną dostępność. Oznacza to, że najwyższą ocenę uzyskują miasta łączące relatywnie duże zaangażowanie finansowe, aktywność i zasięg działań prozdrowotnych z mniejszą skalą wpływów związanych ze sprzedażą alkoholu oraz niższą liczbą punktów jego sprzedaży.

Dane wykorzystane do obliczenia pierwszego, drugiego i piątego wskaźnika pozyskano z ProfiBazy, uwzględniając interwencje z zakresu profilaktyki chorób i promocji zdrowia. W przypadku wskaźnika piątego, dotyczącego zasięgu podejmowanych działań uwzględniono działania prozdrowotne, które miały charakter lokalny lub były skierowane do wyraźnie określonej grupy odbiorców. Do analizy włączono również działania o potencjalnie szerszym zasięgu, jeżeli były realizowane lokalnie i bezpośrednio tworzyły warunki sprzyjające zdrowiu, na przykład przedsięwzięcia polegające na rozwoju infrastruktury wspierającej aktywność fizyczną. Z wyliczenia wskaźnika piątego wyłączono natomiast czynności pełniące wyłącznie funkcję organizacyjną lub administracyjną oraz aktywności masowe, dla których nie można było precyzyjnie określić liczby lub grupy odbiorców, takie jak publikowanie materiałów informacyjnych na stronach internetowych.

Informacje potrzebne do obliczenia trzeciego wskaźnika pozyskano z danych Ministerstwa Finansów pochodzących ze sprawozdań budżetowych Rb-27S jednostek samorządu terytorialnego za 2025 r. Uwzględniono wykonane dochody z opłat za zezwolenia na detaliczną sprzedaż napojów alkoholowych oraz przypadającą gminom część opłaty za zezwolenia na obrót hurtowy napojami alkoholowymi w opakowaniach o objętości do 300 ml, określanej jako „opłata od małpek”. Łączną wartość obu rodzajów wpływów przeliczono na jednego mieszkańca, wykorzystując ten sam zestaw danych ludnościowych co w pozostałych wskaźnikach obszaru.

Wpływy z opłat nie są bezpośrednią miarą ilości alkoholu spożywanego przez mieszkańców. Mogą zależeć m.in. od skali sprzedaży osobom przyjezdnym, struktury punktów sprzedaży oraz lokalnej funkcji usługowej lub turystycznej. Wskaźnik należy więc interpretować jako przybliżenie ekonomicznej skali rynku alkoholu przypadającej na liczbę mieszkańców, a nie jako miarę indywidualnych zachowań zdrowotnych lokalnej populacji.

Dane o punktach sprzedaży napojów alkoholowych pozyskano z ankiety skierowanej do urzędów miast. Uwzględniono łącznie placówki handlowe i gastronomiczne prowadzące sprzedaż alkoholu przeznaczonego do spożycia w miejscu sprzedaży lub poza nim. Dane odnoszą się do stanu na 31 grudnia 2025 r. W przypadku miast, które nie przekazały informacji, przyjęto wartość wskaźnika równą 110% najwyższej wartości odnotowanej wśród miast, które udzieliły odpowiedzi. Rozwiązanie to oznacza, że brak danych skutkuje przypisaniem miastu wartości mniej korzystnej niż najwyższa zaobserwowana wśród respondentów.

Zastosowany zestaw wskaźników łączy średnie wieloletnie dotyczące zaangażowania finansowego i liczby działań z danymi jednorocznymi opisującymi ich zasięg oraz uwarunkowania związane z dostępnością alkoholu. Wynik obszaru należy zatem interpretować jako syntetyczny obraz niedawnej, względnie utrwalonej aktywności samorządu oraz aktualnych cech lokalnego otoczenia, a nie jako charakterystykę jednego roku kalendarzowego.

dr hab. Barbara Więckowska,
prof. SGH

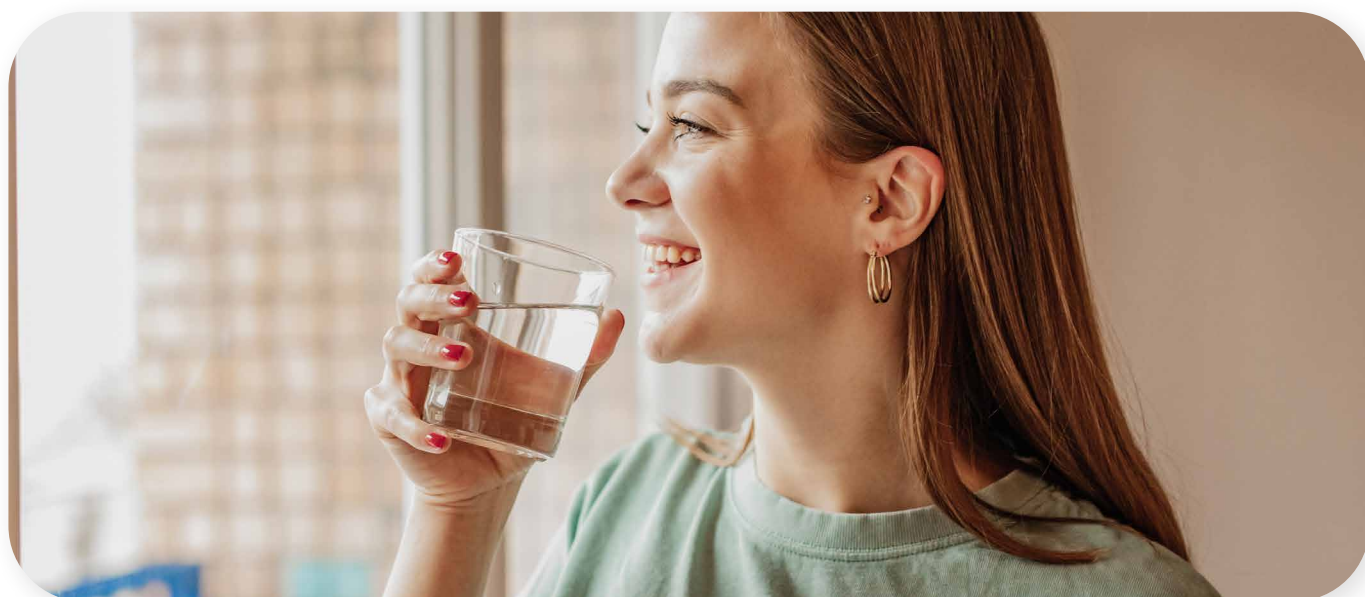
W zdrowiu publicznym nie wystarcza pojedynczy program – potrzebna jest spójna polityka, która rzeczywiście dociera do mieszkańców i tworzy otoczenie sprzyjające zdrowszym wyborom. Najwyższy wynik w obszarze „Zdrowie” uzyskał Rybnik łącząc wysokie nakłady z dużą aktywnością i szerokim zasięgiem interwencji. Kolejne miejsca zajęły Bielsko-Biała oraz Opole. Trzy miasta tworzą wyraźną czołówkę zestawienia. Na dalszych pozycjach znalazły się: Warszawa, Sosnowiec, Skierniewice, Zamość, Poznań, Lublin oraz Bydgoszcz.

Pozycja **Rybnika** wynika przede wszystkim z połączenia bardzo wysokiego zaangażowania finansowego z szerokim zasięgiem realizowanych interwencji. Miasto znalazło się w ścisłej czołówce zarówno pod względem budżetu przeznaczanego na działania prozdrowotne w przeliczeniu na mieszkańca, jak i liczby wykazanych uczestnictw w tych działaniach. Jednocześnie realizowało dużą liczbę interwencji. Choć **Rybnik** nie był liderem każdego z uwzględnionych komponentów, korzystne połączenie najważniejszych stymulant zapewniło mu pierwszą pozycję w rankingu.

Bielsko-Biała wyróżniła się przede wszystkim najwyższą liczbą osób objętych interwencjami oraz czwartym najwyższym budżetem na mieszkańca. Miasto zajęło drugie miejsce pomimo zastosowania niekorzystnej wartości zastępczej w odniesieniu do liczby punktów sprzedaży alkoholu, wynikającej z braku danych ankietowych. Pokazuje to, jak silna była przewaga **Bielska-Białej** w zakresie zasięgu interwencji.

Na trzeci wynik **Opola** złożyły się przede wszystkim bardzo wysokie nakłady na działania prozdrowotne, ich szeroki zasięg oraz relatywnie mała liczba punktów sprzedaży alkoholu. Miasto łączy zatem wysokie zaangażowanie finansowe w politykę prozdrowotną z korzystniejszymi uwarunkowaniami dotyczącymi fizycznej dostępności alkoholu.

Poznań, lider poprzedniej edycji, nadal wyróżnia się bardzo dużą liczbą realizowanych działań prozdrowotnych, ustępując pod tym względem jedynie Warszawie. Ich raportowany zasięg był jednak relatywnie niewielki. Ponieważ w obecnej edycji temu wymiarowi nadano największą wagę, miasto zajęło ósme miejsce. Zmiany tej nie należy interpretować jako prostego pogorszenia lokalnej polityki zdrowotnej, lecz przede wszystkim jako efekt rozszerzenia oceny o nowe wskaźniki.

Istotnym czynnikiem wpływającym na wyniki jest kompletność danych ankietowych dotyczących liczby punktów sprzedaży alkoholu. Informacji nie przekazały **32 spośród 66 miast**. Wszystkim tym jednostkom przypisano wartość 12,03 punktu sprzedaży na 1000 mieszkańców, odpowiadającą 110% najwyższej wartości zaobserwowanej wśród miast, które odpowiedziały na ankietę. Wszystkie dziesięć miast zajmujących najniższe miejsca otrzymało tę wartość zastępczą. Brak odpowiedzi nie był jedyną przyczyną ich niskich pozycji, ponieważ miasta te przeważnie miały również niskie wartości stymulant, jednak zastosowana imputacja wyraźnie pogłębiła różnice pomiędzy respondentami i pozostałymi jednostkami.

Porównania z poprzednią edycją należy prowadzić przyjmując pewien margines dla interpretacji wyników. W 2025 r. o pozycji miasta decydowały jedynie liczba działań i wydatki per capita, natomiast obecny indeks uwzględnia pięć wskaźników, z których trzy wcześniej nie występowały. Przesunięcia w rankingu odzwierciedlają zatem nie tylko zmianę danych, lecz przede wszystkim zmianę pytania badawczego: obecna edycja ocenia już nie tylko to, **ile działań miasto realizuje i ile na nie przeznacza, ale również do jak dużej liczby odbiorców dociera oraz w jakim otoczeniu związanym z dostępnością alkoholu działania te są prowadzone**.

Lider obszaru Zdrowie

Rybnik

Wyróżnieni w obszarze Zdrowie

Miasto 5-lecia w obszarze „Zdrowie”

Miastem 5-lecia w obszarze Zdrowie jest Zabrze. Między edycją 2022 a edycją 2026 miasto awansowało z 53. na 13. miejsce, czyli o 40 pozycji — najwięcej w tym obszarze. Kolejne największe awanse odnotowały Gliwice, które poprawiły swoją lokatę o 36 pozycji, Sosnowiec — o 33, Suwałki — o 31 oraz Słupsk — o 28 pozycji. Zwraca uwagę obecność trzech miast województwa śląskiego w pierwszej piątce: przeciętna pozycja Zabrze, Gliwic i Sosnowca poprawiła się z 55. miejsca w edycji 2022 do 18,7 miejsca w edycji 2026.

Aby zachować porównywalność wyników między edycjami, w zestawieniu pięcioletnim uwzględniono wyłącznie dwa wskaźniki stosowane zarówno w 2022, jak i w 2026 r.: wydatki na działania prozdrowotne w przeliczeniu na mieszkańca oraz liczbę realizowanych działań. Awans Zabrze oznacza zatem wyraźne wzmocnienie jego względnej pozycji pod względem finansowego i organizacyjnego zaangażowania w profilaktykę chorób i promocję zdrowia. Podobna poprawa w Gliwicach i Sosnowcu pokazuje, że wzrost aktywności w tym zakresie nie dotyczy jednego miasta, lecz jest widoczny w kilku dużych ośrodkach województwa śląskiego.

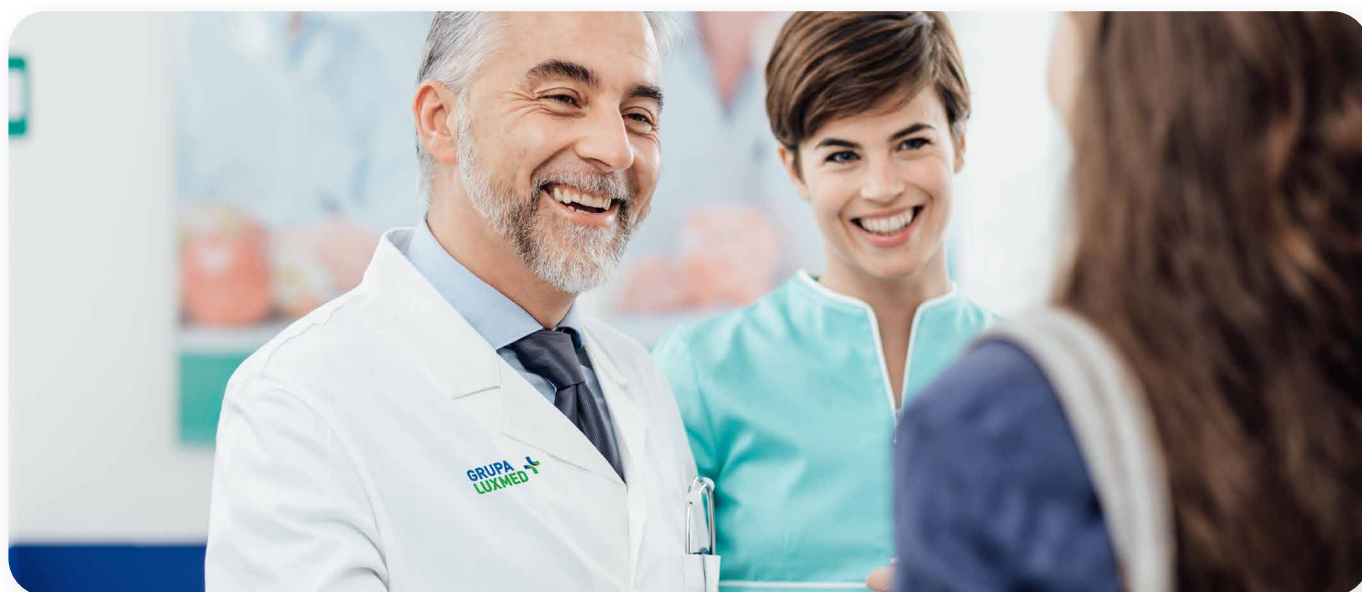

Tabela 4. Miasto 5-lecia w obszarze Zdrowie

Miasto	Edycja 2022	Edycja 2026	Zmiana pozycji
Zabrze	53	9	+44
Gliwice	52	16	+36
Sosnowiec	60	19	+41
Suwałki	40	5	+35
Słupsk	50	15	+35

Źródło: obliczenia autorów

Rzeszów

Obszar

Ludność i pokolenia

Rzeszów ponownie liderem obszaru Ludność i pokolenia. Posiada najmłodszą populację. Mediana wieku w tym mieście wynosi 41,2 lat.

Ludność i pokolenia

Wskaźniki obszaru Ludność i pokolenia:

Mediana wieku – 25%

Współczynnik feminizacji – 12,5%

Saldo migracji na 1000 ludności – 12,5%

Zgony z powodu nowotworów na 100 tys. ludności – 12,5%

Zgony z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. ludności – 12,5%

Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych – 12,5%

Zgony osób w wieku do 65 lat na 1000 ludności w tej grupie wieku – 12,5%

Procesy demograficzne stanowią ważny kontekst polityki zdrowotnej w miastach i pokazują, na ile miasto jest przyjazne dla mieszkańców. Obszar Ludność i pokolenia obejmuje mierniki procesów ludnościowych: saldo migracji oraz współczynnik feminizacji, pokazujący długotrwały wpływ mobilności na strukturę płci mieszkańców, a także starzenie się ludności mierzone medianą wieku.

Patrzmy na ryzyka związane ze śmiertelnością z powodu chorób cywilizacyjnych (nowotwory, choroby układu krążenia) oraz na umieralność przedwczesną: zgony niemowląt i osób przed 65. rokiem życia. Metodyka kategorii nie zmieniła się – zestaw mierników i wagi pozostały takie same, zmieniły się tylko okresy odniesienia danych.

W piątej edycji Indeksu Zdrowych Miast w obszarze Ludność i pokolenia wykorzystano najnowsze dostępne dane: medianę wieku, współczynnik feminizacji oraz saldo migracji za 2025 r. Wskaźniki zgonów są uśrednione za okresy trzyletnie: zgony niemowląt oraz zgony osób w wieku do 65 lat obejmują lata 2023–2025, a zgony z powodu nowotworów i chorób układu krążenia – lata 2022–2024 (dane za 2025 r. nie zostały opublikowane do czasu opracowania wartości indeksu).

Starzenie się ludności miast postępuje. Najstarsi pozostają mieszkańcy Sopotu: połowa ma 49,3 lat lub więcej, wobec 48,8 lat w poprzedniej edycji. Najmłodszą populację ma nadal Rzeszów, ale i tam mediana wieku wzrosła: z 40,7 do 41,2 lat. Granicę 48 lat przekroczyło już dziewięć miast. Najmłodsze są ośrodki przyciągające migrantów: Rzeszów, Kraków, Wrocław, Warszawa, Gdańsk i Poznań. W 2025 r. dodatnie saldo migracji odnotowało 8 miast, a 58 – ujemne. Do grona miast zyskujących mieszkańców wrócił Toruń, natomiast Katowice, Piekary Śląskie i Siemianowice Śląskie ponownie tracą ludność wskutek migracji. Najwyższe saldo ma Kraków (+7,2 na 1000 mieszkańców), najniższe – Chełm i Konin (poniżej -7).

dr hab. Agnieszka Chłoń-Domińczak,

prof. SGH, prorektorka ds. nauki Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie

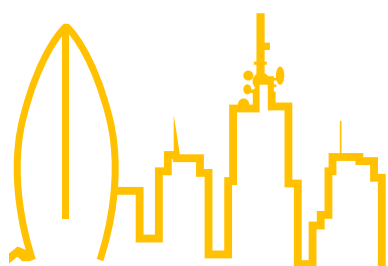

Miasta w Polsce starzeją się i w większości nadal tracą mieszkańców, tylko osiem z nich ma dodatnie saldo migracji. Rzeszów niezmiennie pozostaje liderem kategorii: ma najmłodszą populację, jedno z najwyższych sald migracji i najniższą w kraju umieralność z powodu nowotworów. Wyraźnie poprawiły swoją pozycję Piotrków Trybunalski, Skierniewice i Jastrzębie-Zdrój. Największym wyzwaniem pozostaje umieralność przedwczesna i sercowo-naczyniowa w miastach przemysłowych: w Wałbrzychu, Jeleniej Górze i Chorzowie. Warto, aby miasta wzmocniały profilaktykę chorób układu krążenia i nowotworów.

”

Lider obszaru Ludność i pokolenia

Rzeszów

Wyróżnieni w obszarze Ludność i pokolenia

Miasto 5-lecia w obszarze „Ludność i pokolenia”

Miastem 5-lecia w obszarze Ludność i pokolenia są **Katowice**. Między edycją 2022 a edycją 2026 miasto awansowało z 57. na 37. miejsce, czyli o dwadzieścia pozycji, najwięcej w tym obszarze. Tuż za Katowicami znalazły się Gliwice (awans o 19 pozycji) i Jaworzno (o 18), co pokazuje, że nie jest to przypadek pojedynczego miasta: spośród czternastu miast konurbacji górnośląskiej aż jedenaście poprawiło w tym czasie swoją lokatę, a przeciętna pozycja tej grupy podniosła się z 45,8 na 38,8.

Za awansem Katowic stoi przede wszystkim odmłodzenie struktury wieku mieszkańców i odwrócenie kierunku migracji: miasto, które przez lata traciło ludność, zaczęło ją przyciągać. Ostatnia edycja pokazuje jednak, że zmiana ta nie jest jeszcze utrwalona: w 2025 r. saldo migracji Katowic ponownie stało się ujemne, a miasto cofnęło się w rankingu obszaru. Przykład Katowic dobrze więc ilustruje obie strony tego samego zjawiska: sytuacja demograficzna miast poprzemysłowych potrafi się realnie poprawić, ale poprawa ta pozostaje krucha i wymaga stabilnego działania w długim okresie.

Tabela 4. Miasto 5-lecia w obszarze Ludność i pokolenia

Miasto	Edycja 2022	Edycja 2026	Zmiana pozycji
Katowice	57	37	+20
Gliwice	44	25	+19
Jaworzno	47	29	+18
Poznań	22	7	+15
Gdańsk	16	3	+13

Źródło: obliczenia autorów

Rzeszów

Obszar

Usługi komunalne i społeczne

Rzeszów znalazł się na pierwszym miejscu kategorii Usługi komunalne i społeczne. Posiada najwięcej centrów, domów i ośrodków kultury oraz klubów i świetlic na 10 tys. ludności.

Usługi komunalne i społeczne

Wskaźniki obszaru Usługi komunalne i społeczne:

liczba awarii sieci wodociągowej na 1 km sieci wodociągowej,

awarie sieci kanalizacyjnej na 10 km czynnej sieci,

odpady zmieszane zebrane w ciągu roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca,

ofiary utonięć ogółem,

liczba samobójstw zakończonych zgonem na 100 tys. osób,

przestępstwa o charakterze kryminalnym stwierdzone przez policję na 1000 mieszkańców,

przestępstwa o charakterze gospodarczym stwierdzone przez policję na 1000 mieszkańców,

przestępstwa drogowe stwierdzone przez policję na 1000 mieszkańców,

liczba obiektów sportowych na 100 tys. osób,

centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 100 tys. osób,

czytelnicze bibliotek publicznych na 1000 osób,

dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do 3 lat,

beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. osób.

Jakość codziennego życia w mieście w dużej mierze zależy od sprawności usług, z których mieszkańcy korzystają na co dzień – od dostępu do wody i infrastruktury komunalnej, przez bezpieczeństwo, po ofertę społeczną, kulturalną i sportową. Ich dostępność i niezawodność wpływają nie tylko na komfort funkcjonowania, ale również na warunki sprzyjające zdrowiu i dobrostanowi mieszkańców. Dlatego w obszarze Usługi komunalne i społeczne Indeks Zdrowych Miast uwzględnia zarówno wskaźniki związane z infrastrukturą techniczną i bezpieczeństwem publicznym, jak i miary dotyczące dostępu do instytucji kultury, bibliotek, obiektów sportowych, opieki nad najmłodszymi dziećmi oraz pomocy społecznej.

W najnowszej edycji raportu zwracamy uwagę na dwa istotne zjawiska dotyczące sfery usług komunalnych i społecznych. Pozytywnym sygnałem jest **ograniczenie ilości zmieszanych odpadów z gospodarstw domowych**.

W 2025 roku w miastach na prawach powiatu zbierano średnio około 193 kg takich odpadów na mieszkańca, podczas gdy w poprzedniej edycji raportu średnia wynosiła około 200 kg. Korzystne wyniki odnotowano między innymi w Lesznie – około 152 kg na mieszkańca, Tarnobrzegu – 156 kg oraz Białymstoku – 160 kg. Jednocześnie w części dużych miast ilość odpadów pozostaje wyraźnie wyższa: w Krakowie przekracza 263 kg na mieszkańca, w Łodzi wynosi około 262 kg, a w Zielonej Górze 258 kg. Dane wskazują więc na korzystny kierunek zmian, ale także na utrzymujące się duże różnice pomiędzy miastami.

Obszarem wymagającym uwagi pozostaje natomiast **niezawodność infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej**. Średnio w analizowanych miastach odnotowano 0,43 awarii sieci wodociągowej na kilometr sieci oraz 0,52 awarii sieci kanalizacyjnej na 10 kilometrów czynnej sieci. Różnice pomiędzy miastami są jednak bardzo duże. W Rybniku liczba awarii wodociągowych wyniosła zaledwie 0,04 na kilometr sieci, a w Żorach i Świnoujściu po 0,07. Na drugim krańcu zestawienia znajduje się Jaworzno z wynikiem 2,54 awarii na kilometr, a także Piotrków Trybunalski z wynikiem 1,20 i Tarnów – 1,02. Podobne dysproporcje dotyczą kanalizacji: podczas gdy w Białymstoku, Gdańsku i Rybniku nie odnotowano awarii w analizowanym okresie, w Siedlcach wskaźnik wyniósł 2,50 awarii na 10 km sieci, w Ostrołęce 2,26, a w Świętochłowicach 2,19. Tak duże różnice pokazują, że w części miast modernizacja i utrzymanie podstawowej infrastruktury komunalnej nadal powinny należeć do najważniejszych obszarów interwencji.

Rzeszów zawdzięcza wysoką pozycję przede wszystkim bardzo dobrym, wyrównanym wynikom w wielu wymiarach jednocześnie. Ma najwyższą w zestawieniu liczbę centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w relacji do liczby mieszkańców – 1,35 obiektu na 10 tys. osób. Wysoki jest również poziom objęcia dzieci opieką żłobkową: na 1000 dzieci w wieku do 3 lat przypada około 440 dzieci korzystających ze żłobków i klubów dziecięcych, przy średniej dla analizowanych miast wynoszącej około 309.

Rzeszów osiąga również korzystne wyniki w zakresie bezpieczeństwa – liczba stwierdzonych przestępstw o charakterze kryminalnym wynosi około 8,2 na 1000 mieszkańców wobec średniej 14,8 – oraz niezawodności infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej. Jednocześnie ilość zmieszanych odpadów z gospodarstw domowych wynosi około 174 kg na mieszkańca i pozostaje poniżej średniej dla wszystkich miast.

Kolejne miejsca zajęły **Tarnobrzeg i Żory**, które zanotowały jednocześnie bardzo wyraźny awans w porównaniu z poprzednią edycją rankingu. Tarnobrzeg przesunął się z 12. na 2. miejsce, a Żory z 20. na 3. pozycję. Mocnymi stronami Tarnobrzega są między innymi niska ilość odpadów zmieszanych – około 156 kg na mieszkańca – wysoki udział dzieci korzystających z opieki żłobkowej oraz wysoka liczba czytelników bibliotek publicznych. Żory wyróżniają się natomiast szczególnie niską awaryjnością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, relatywnie niskim poziomem przestępczości kryminalnej i gospodarczej oraz dobrze rozwiniętą siecią instytucji kultury.

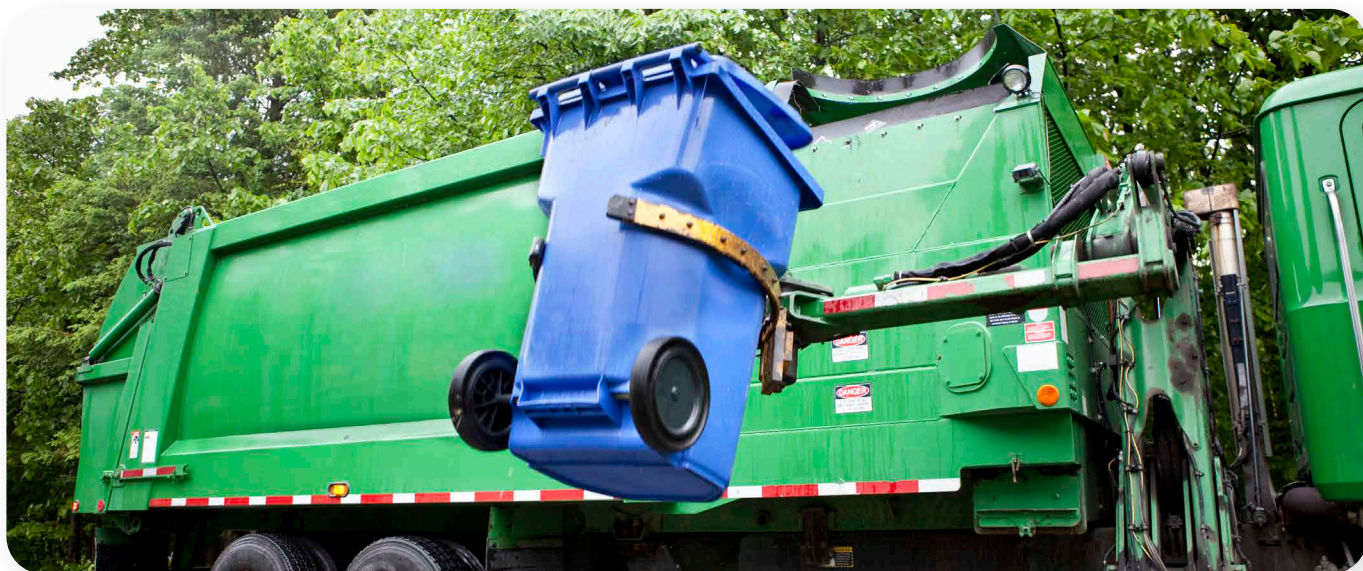
dr Jakub Głowacki

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

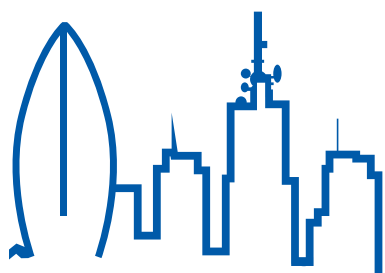

Tegorocznym zwycięzcą w kategorii Usługi komunalne i społeczne ponownie został Rzeszów. Miasto wyróżnia się szerokim dostępem do instytucji kultury i opieki żłobkowej, relatywnie niskim poziomem przestępczości oraz sprawnie funkcjonującą infrastrukturą komunalną. Ilość zmieszanych odpadów z gospodarstw domowych wynosi tu ok. 174 kg na mieszkańca i pozostaje poniżej średniej dla analizowanych miast. Kolejne miejsca zajęły Tarnobrzeg i Żory, które zanotowały znaczący awans względem poprzedniej edycji. Ich wyniki pokazują, że o wysokiej pozycji decyduje połączenie dobrej infrastruktury, bezpieczeństwa oraz szerokiej dostępności usług społecznych i kulturalnych.

”

Lider obszaru Usługi komunalne i społeczne

Rzeszów

Wyróżnieni w obszarze Usługi komunalne i społeczne

-
- 2 Tarnobrzeg
 - 3 Żory
 - 4 Świnoujście
 - 5 Leszno
 - 6 Przemyśl
 - 7 Biała Podlaska
 - 8 Bielsko-Biała
 - 9 Zamość
 - 10 Włocławek

Miasto 5-lecia w obszarze „Usługi komunalne i społeczne”

W obszarze Usługi komunalne i społeczne największy awans w ciągu pięciu edycji indeksu odnotowały ex aequo **Włocławek i Krosno**. Oba miasta poprawiły swoją pozycję o 32 miejsca – Włocławek awansował z 42. miejsca w edycji 2022 na 10. miejsce w edycji 2026, natomiast Krosno z 57. na 25. miejsce. Tak znacząca poprawa pozycji obu miast wiązała się z korzystnymi zmianami w szeregu wskaźników opisujących jakość i dostępność usług komunalnych i społecznych.

We Włocławku na przestrzeni analizowanego okresu wyraźnie spadła m.in. liczba przestępstw gospodarczych – z 5,12 do 1,23 na 1000 mieszkańców – oraz ilość zmieszanych odpadów zbieranych w przeliczeniu na mieszkańca – z 244,9 do 174,6 kg. Jednocześnie wzrosła dostępność opieki nad najmłodszymi: liczba dzieci objętych opieką żłobkową zwiększyła się ze 178 do 279,2 na 1000 dzieci w wieku do 3 lat, a liczba czytelników bibliotek publicznych ze 118 do 147 na 1000 mieszkańców.

W przypadku Krosna szczególnie widoczna była poprawa wskaźników związanych z infrastrukturą komunalną – liczba awarii sieci wodociągowej spadła z 1,9 do 0,49 na 1 km sieci, a awarii sieci kanalizacyjnej z 29,0 do 2,0 na 10 km czynnej sieci. Zmniejszyła się również ilość zmieszanych odpadów przypadających na mieszkańca – z 252,4 do 167,6 kg – oraz liczba przestępstw gospodarczych z 45,19 do 1,13 na 1000 mieszkańców. Jednocześnie liczba dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych wzrosła z 310 do 438,7 na 1000 dzieci w wieku do 3 lat, a liczba obiektów sportowych z 50,6 do 62,4 na 100 tys. mieszkańców.

Zmiany te przyczyniły się do wyraźnego wzmocnienia pozycji obu miast na tle pozostałych ośrodków objętych badaniem.

Tabela 5. Miasto 5-lecia w obszarze Usługi komunalne i społeczne

Miasto	Edycja 2022	Edycja 2026	Zmiana pozycji
Włocławek	42	10	+32
Krosno	57	25	+32
Nowy Sącz	63	43	+20
Biała Podlaska	26	7	+19
Katowice	39	21	+18

Źródło: obliczenia autorów

Kraków

Obszar

Edukacja

Kraków trzeci raz z rzędu zajął pierwsze miejsce w obszarze **Edukacja**. Konsekwentnie oferuje najlepszy poziom kształcenia wśród polskich miast.

Edukacja

Wskaźniki obszaru Edukacja:

wyniki egzaminów ósmoklasisty z języka polskiego,

wyniki egzaminów ósmoklasisty z matematyki,

wyniki egzaminu maturalnego z języka polskiego,

wyniki egzaminu maturalnego z matematyki,

dostęp dzieci w wieku 3-5 lat do edukacji przedszkolnej,

odsetek dzieci, na które przysługuje zasiłek rodzinny.

Inwestycje w kapitał ludzki od najwcześniejszych lat mają znaczenie dla postaw prozdrowotnych i stanu zdrowia w przebiegu życia: osoby lepiej wykształcone prowadzą zdrowszy tryb życia i rzadziej chorują. Obszar Edukacja obejmuje sześć mierników: cztery dotyczą efektów kształcenia mierzonych wynikami egzaminu ósmoklasisty i matury z języka polskiego i matematyki, piąty dostępności wychowania przedszkolnego dla dzieci w wieku 3–5 lat, a szósty odsetka dzieci do 17 lat, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny, opisującego wyzwania rodzin o niższym statusie materialnym. Metodyka kategorii nie zmieniła się: mierniki i wagi pozostały takie same, zmieniły się tylko okresy odniesienia.

W piątej edycji Indeksu Zdrowych Miast w obszarze edukacja wykorzystano wyniki egzaminów zewnętrznych z 2025 r. Dane o wychowaniu przedszkolnym oraz o zasiłkach rodzinnych pochodzą z 2024 r., co wynika z dostępności danych w Banku Danych Lokalnych GUS.

Wyniki egzaminów nie są porównywalne między latami, dlatego trendów szukamy w tym, które miasta utrzymują się w czołówce. Na egzaminie ósmoklasisty są to niezmiennie Kraków, Warszawa i Sopot; najlepsze wyniki maturalne w 2025 r. uzyskali absolwenci z Zielonej Góry, Sopotu i Bielska-Białej (język polski) oraz Sopotu, Krakowa i Rzeszowa (matematyka). Nadal spada odsetek dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny. W 2024 r. obniżył się we wszystkich 66 miastach, przeciętnie z 11,3% do 9,1%, a w Warszawie, Wrocławiu i Świnoujściu nie przekracza 3,5%; jest to jednak głównie efekt niezmiennego progu dochodowego. Zatrzymał się natomiast wzrost uprzedzszkolnienia: w 2024 r. liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3–5 lat spadła w 59 miastach, choć w 50 nadal przekracza 1000, czyli miasta zapewniają opiekę także dzieciom z okolic.

dr hab., prof. SGH Agnieszka Chłoń-Domińczak, Prorektorka ds. nauki Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie

Kraków trzeci raz z rzędu prowadzi w tej kategorii, ale tuż za nim plasują się miasta znacznie mniejsze – Sopot, Opole i Chełm. Widać wyraźnie, że o jakość edukacji można skutecznie zabiegać niezależnie od skali miasta: z egzaminami zwykle lepiej radzą sobie uczniowie z dużych ośrodków, natomiast liderami dostępności wychowania przedszkolnego są miasta średnie. Największym sukcesem pięciolecia jest upowszechnienie edukacji przedszkolnej. Wyzwaniem pozostaje trwale zróżnicowanie wyników kształcenia, które najslabiej wypadają w miastach konurbacji górnośląskiej.

”

Lider obszaru Edukacja

Kraków

Wyróżnieni w obszarze Edukacja

Miasto 5-lecia w obszarze „Edukacja”

Miastem 5-lecia w obszarze Edukacja jest **Świnoujście**. Między edycją 2022 a edycją 2026 miasto awansowało z 61. na 19. miejsce, czyli o czterdzieści dwie pozycje. Jest to największa poprawa w tym obszarze i jedna z największych w całym indeksie. Co istotne, Świnoujście poprawiało swoją lokatę w każdej kolejnej edycji, a jego postęp nie opiera się na jednym wskaźniku: podniosły się wyniki egzaminu ósmoklasisty i matury, utrzymał się wysoki poziom uprzedzszkolnienia, a odsetek dzieci objętych zasiłkiem rodzinnym spadł do jednego z trzech najniższych poziomów w kraju, obok Warszawy i Wrocławia.

Kolejne miejsca w zestawieniu pięciolecia zajmują Tychy i Żory, które awansowały po 27 pozycji, oraz Zielona Góra, jako jedyne miasto z tej grupy, które trafiło do pierwszej dziesiątki obszaru, awansując z 32. na 7. miejsce. Wspólny mianownik tych czterech miast jest ten sam: żadne z nich nie jest dużym ośrodkiem akademickim, a mimo to wszystkie wyraźnie zbliżyły się do czołówki. Potwierdza to obserwację, że o jakość edukacji można skutecznie zabiegać niezależnie od skali miasta.

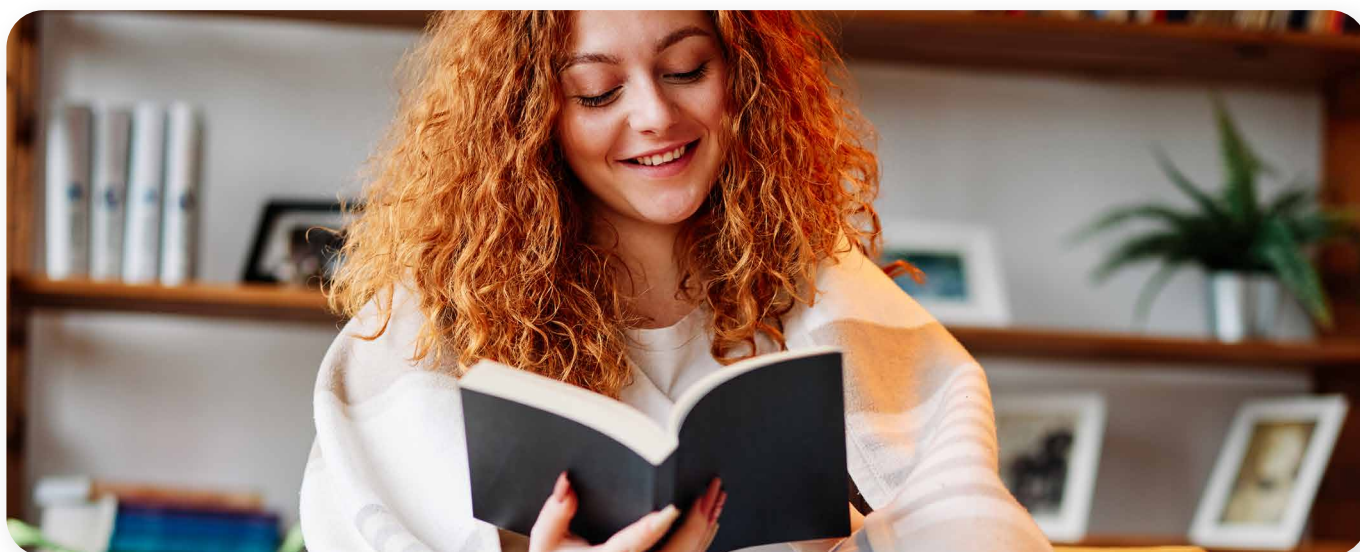
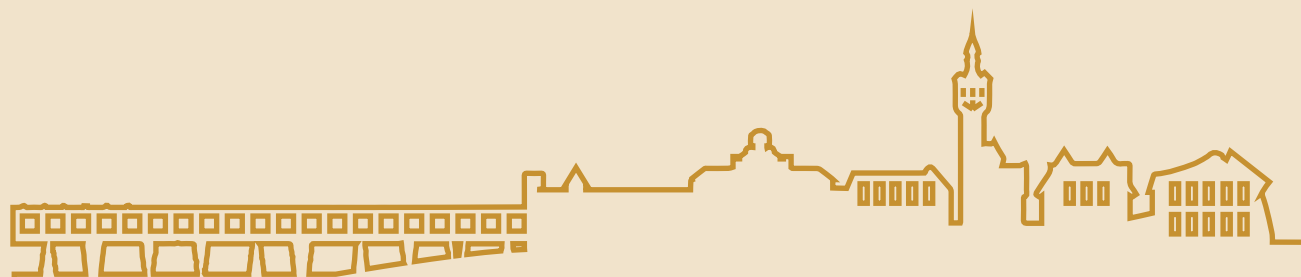

Tabela 6. Miasto 5-lecia w obszarze Edukacja

Miasto	Edycja 2022	Edycja 2026	Zmiana pozycji
Świnoujście	61	19	+42
Tychy	52	25	+27
Żory	55	28	+27
Zielona Góra	32	7	+25
Dąbrowa Górnicza	58	34	+24

Źródło: obliczenia autorów

Sopot

Obszar

Mieszkalnictwo

Sopot jest ponownie liderem w kategorii Mieszkalnictwo. Posiada największy wskaźnik zasobów mieszkaniowych na 1000 mieszkańców spośród wszystkich analizowanych miast.

Mieszkalnictwo

Wskaźniki obszaru Mieszkalnictwo:

zasoby mieszkaniowe,

remonty mieszkań w zasobie komunalnym,

zasoby mieszkaniowe w TBS,

liczba osób otrzymujących dodatki mieszkaniowe,

lokale komunalne w zasobach gminy,

liczba osób oczekujących na umowę najmu socjalnego,

wydatki na gospodarkę mieszkaniową,

budynki mieszkalne niepodłączone do kanalizacji,

pustostany w gminnym zasobie lokalowym,

lokale bez dostępu do łazienki.

Kategoriami mieszkalnictwa mierzy się aspekty warunków mieszkaniowych ludności, które mogą wpływać na ogólny stan zdrowia ludności. Niewystarczające zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych ma negatywny wpływ na **poczucie bezpieczeństwa i stabilności w życiu, oddziałuje na dobrostan psychiczny i skłonność do posiadania dzieci, a także przekłada się na stan zdrowia**, zwłaszcza w przypadku nieruchomości niedostatecznie ogrzanych, zawilgoconych, w złym stanie technicznym i zbyt małych względem liczby osób w gospodarstwie domowym.

Dostępność mieszkań dla Polek i Polaków poprawiła się kolejny rok z rzędu. Wielkość zasobu mieszkaniowego w porównaniu do poprzedniej edycji **wzrosła o 8 lokali na 1000 mieszkańców**, a w porównaniu do pierwszej edycji jest już o ponad 50 lokali większa. W większości miast systematycznie poprawia się jakość tego zasobu – malała liczba lokali mieszkalnych bez dostępu do łazienki, toalety czy centralnego ogrzewania. Miasta bardzo wyraźnie zainwestowały również w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, co poprawia bezpieczeństwo sanitarne w mieście – **średni odsetek budynków podłączonych do kanalizacji wzrósł z 75% w edycji 2022 do ponad 80%** według danych zebranych na potrzeby tegorocznego raportu.

Na przestrzeni pięciu lat wyraźnie widać też **poprawę w zakresie zaangażowania miast w zwiększenia dobrostanu mieszkaniowego ludności**. Wzrosła średnia liczba mieszkań w zasobie komunalnym, a także liczba osób otrzymujących dodatki mieszkaniowe. Systematycznie rosła także liczba mieszkań dostępnych dla osób z luki czynszowej, czyli tych, którzy zarabiają zbyt mało, aby zaspokoić swoje potrzeby mieszkaniowe na rynku, a za dużo, aby ubiegać się o pomoc od miasta.

dr hab. Adam Czerniak, prof. SGH

Coraz częściej miasta aktywnie realizują politykę mieszkaniową, dostrzegając znaczenie zaspokojenia potrzeb ludności w tym wymiarze dla ich ogólnego dobrostanu. W ostatnich latach widać zarówno wzrostu liczby mieszkań, jak też poprawę jakości budynków w badanych miastach. Szczególnie pozytywnie wypadają Gliwice, które nie tylko poprawiają ilość i stan techniczny zasobu mieszkaniowego, co widać w danych liczbowych, ale także dbają o ogólny ład przestrzenny, zwiększając jakość życia mieszkańców. Na pierwszym miejscu w tegorocznym zestawieniu ponownie plasuje się Sopot. W czołówce znalazło się także Krosno.

”

Lider obszaru Mieszkalnictwo

Sopot

Wyróżnieni w obszarze Mieszkalnictwo

-
- 2 Gliwice
 - 3 Krosno
 - 4 Wrocław
 - 5 Świnoujście
 - 6 Chorzów
 - 7 Konin
 - 8 Katowice
 - 9 Włocławek
 - 10 Poznań

Miasto 5-lecia w obszarze „Mieszkalnictwo”

W ostatnich pięciu latach największy postęp w kategorii mieszkalnictwo zrobili mniejsze miasta. Miastem 5-lecia okazały się **Siedlce** (awans aż o 25 pozycje w porównaniu z pierwszym rankingiem), a tuż za nim znalazły się Krosno i Gorzów Wielkopolski, które do niedawna w ogóle nie były widoczne na mapie najlepszych miejsc do życia w tej kategorii. Duże awanse odnotowały miasta z dołu tabeli – Świętochłowice, które znacząco poprawiły zarządzanie mieszkaniowym zasobem gminy.

Sukces Siedlec wynikał z poprawy wskaźników praktycznie we wszystkich kategoriach. Siedlce wybiły się z samego domu tabeli, między innymi dzięki bardzo aktywnej polityce w obszarze zwiększania dostępu do kanalizacji. Znacząco zwiększyły także udział wydatków na cele mieszkaniowe w swoim budżecie, co przyczyniło się do istotnego wzrostu poprawy jakości lokali komunalnych, których coraz większa część jest remontowana.

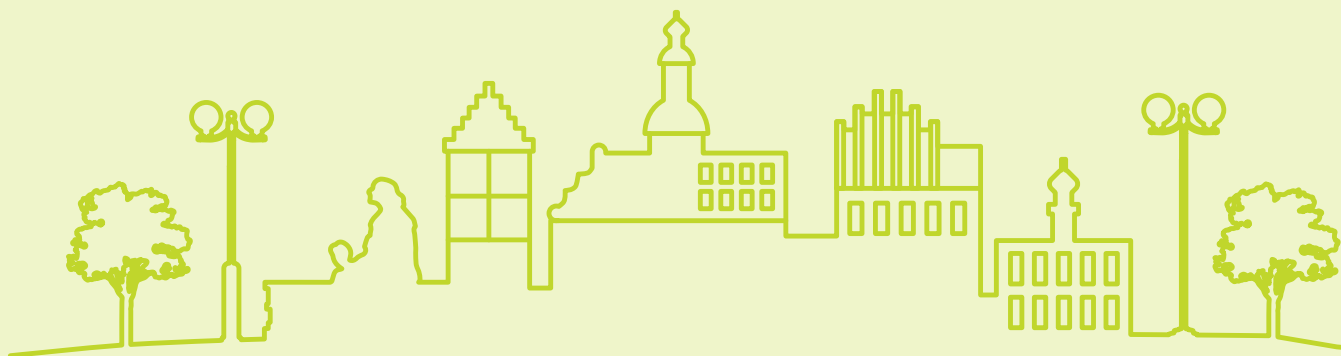

Tabela 7. Miasto 5-lecia w obszarze Mieszkalnictwo

Miasto	Edycja 2022	Edycja 2026	Zmiana pozycji
Siedlce	61	36	+25
Krosno	27	3	+24
Gorzów Wielkopolski	43	25	+18
Świętochłowice	66	50	+16
Słupsk	33	19	+14

Źródło: obliczenia autorów

Olsztyn

Obszar

Środowisko

Olsztyn kolejny raz został liderem w obszarze Środowisko. Polskie miasta są coraz bardziej zrównoważone środowiskowo.

Środowisko

Wskaźniki obszaru Środowisko:

stężenie PM10 w powietrzu,

ścieki oczyszczane razem,

stężenie NO₂ w powietrzu,

powierzchnia terenów zieleni,

emisja zanieczyszczeń gazowych przez zakłady szczególnie uciążliwe,

odpady zebrane selektywnie,

emisja zanieczyszczeń pyłowych przez zakłady szczególnie uciążliwe,

eksploatacja sieci wodociągowej,

ładunki zanieczyszczeń w ściekach odprowadzonych do wód lub do ziemi przez przemysł i oczyszczalnie ścieków (zawiesina ogólna),

drogi rowerowe,

czynne przystanki autobusowe i tramwajowe.

Dostęp do czystego powietrza, wody i ziemi jest warunkiem koniecznym istnienia większości form życia na Ziemi. Dlatego jednym z kluczowych wymiarów zdrowego miasta jest dbałość o środowisko naturalne, w tym obniżanie emisji szkodliwych gazów i pyłów, oczyszczanie ścieków czy recykling generowanych przez mieszkańców odpadów.

Odpowiedzialny ekologicznie rozwój ma znaczenie nie tylko dla przyszłości życia na Ziemi, ale również dla dobrostanu zamieszkujących ją ludzi. Dotyczy to w szczególności miast, gdzie antropopresja jest najsilniejsza, a jej skutki mają naukowo udokumentowany negatywny wpływ na zdrowie mieszkańców.

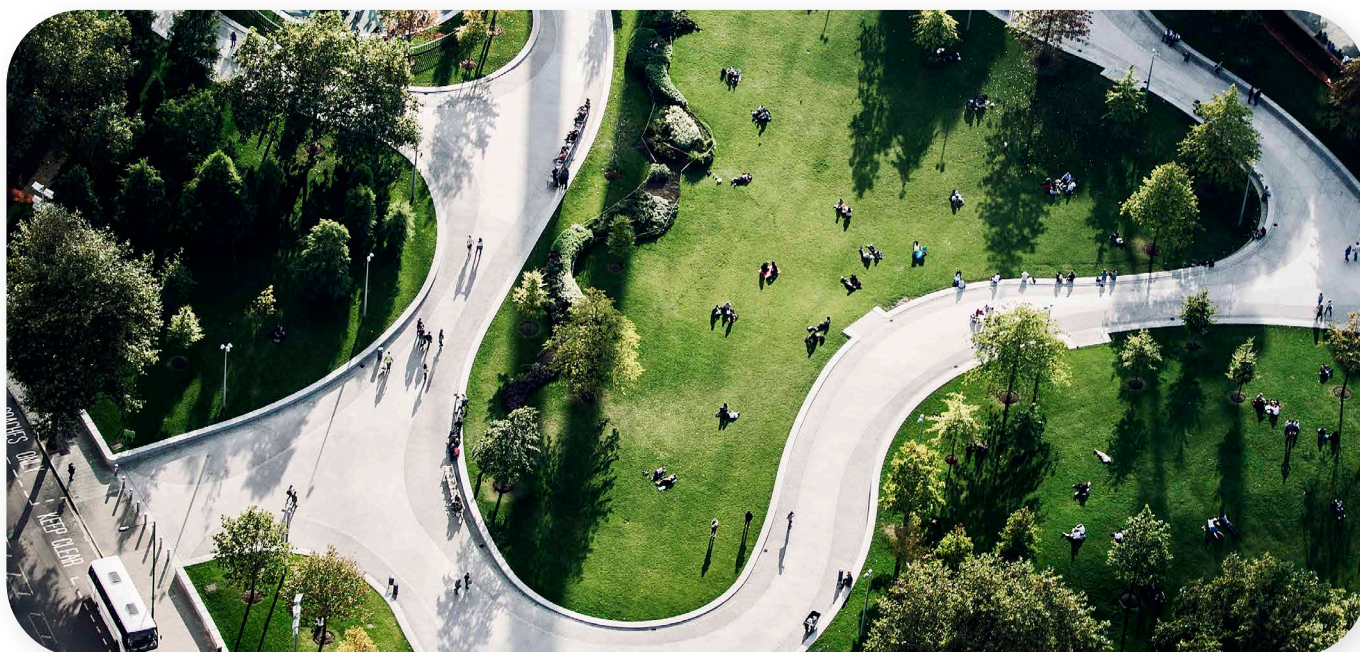
Miasta sukcesywnie poprawiają swoje wyniki w kategorii środowisko. Poprawia się jakość powietrza, ograniczane są emisje gazów i ścieków, zwłaszcza tych emitowanych przez działające na terenie miast zakłady przemysłowe. Równocześnie rośnie jakość gospodarowania odpadami – coraz więcej z nich jest zbieranych selektywnie i przetwarzanych, często do późniejszego zużycia. Miasta konsekwentnie stawiają też na zielony transport i w większości z nich rośnie liczba kilometrów ścieżek rowerowych przeznaczonych dla mieszkańców. Ze względu jednak na presję związaną z lepszym zagospodarowaniem urbanistycznym i presję na podaż gruntów pod zabudowę mieszkaniową powierzchnia terenów zielonych pozostała średnio na zbliżonym poziomie, co w poprzednich edycjach badania, przy jednoczesnym wzroście w niektórych miastach, a spadku w innych.

Co ciekawe, w rankingu nie widać dużych przetasowań – liderzy, Olsztyn, Poznań i Sopot, pozostają Ci sami, w niższych częściach tabeli zmiany miejsc są kosmetyczne. Pokazuje to, że sytuacja ulega poprawie równolegle we wszystkich miastach, a różnice wynikają przede wszystkim z historycznych i naturalnych uwarunkowań – intensywności produkcji przemysłowej czy dostępu do terenów zielonych.

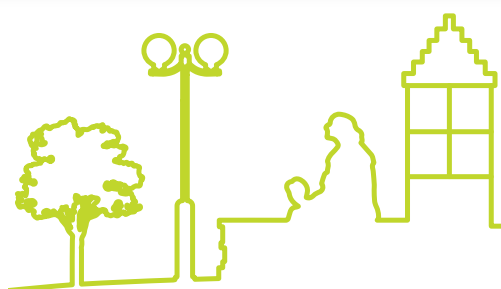
dr hab. Adam Czerniak,
prof. SGH

Polskie miasta są coraz bardziej zrównoważone środowiskowo. Od pięciu lat systematycznie obserwujemy poprawę mierników w kategorii środowisko – zmniejsza się zanieczyszczeniem smogiem, zakłady przemysłowe emitują mniej zanieczyszczeń, większa część odpadów i ścieków jest przetwarzana, a liczba ścieżek rowerowych sukcesywnie rośnie. Co ważne, poprawa następuje nie tylko we wszystkich badanych obszarach, ale też w zdecydowanej większości badanych miast, dla których ochrona ekosystemu, w którym żyją mieszkańcy, jest jednym z najważniejszych priorytetów.

**Lider obszaru
Środowisko**

Olsztyn

**Wyróżnieni w obszarze
Środowisko**

Miasto 5-lecia w obszarze „Środowisko”

Ostatnie pięć lat to okres intensywnej poprawy polityki środowiskowej we wszystkich miastach powiatowych, która jest rezultatem nałożeniem się kilku czynników – większej dostępności środków krajowych i europejskich na realizację niezbędnych inwestycji, większej świadomości władarzy miast oraz wyższej presji ze strony samych mieszkańców, którzy bacznie zwracają uwagę na jakość powietrza, dostęp do terenów zielonych i ścieżek rowerowych oraz sami monitorują aktywność zakładów przemysłowych, sygnalizując wszelkie nieprawidłowości urzędnikom.

Chociaż stan środowiska uległ poprawie praktycznie we wszystkich miastach w rankingu, to jednak najlepiej ze wszystkich wypada **Konin**, który w porównaniu do pierwszej edycji, awansował o 15 pozycji, głównie dzięki ograniczeniu emisji szkodliwych gazów i ścieków przez działające na terenie miasta zakłady przemysłowe. Dodatkowo wzrósł tam także odsetek zbieranych selektywnie odpadów. Tuż za Koninem uplasowały się inne miasta, które w pierwszej edycji rankingu zajmowały odległe miejsca – Kraków i Kielce. W obu wojewódzkich stolicach polityka środowiska zyskała w ostatnich pięciu latach na znaczeniu, a działania przyniosły wyraźne efekty zwłaszcza pod względem ograniczenia emisji szkodliwych gazów, w tym smogu.

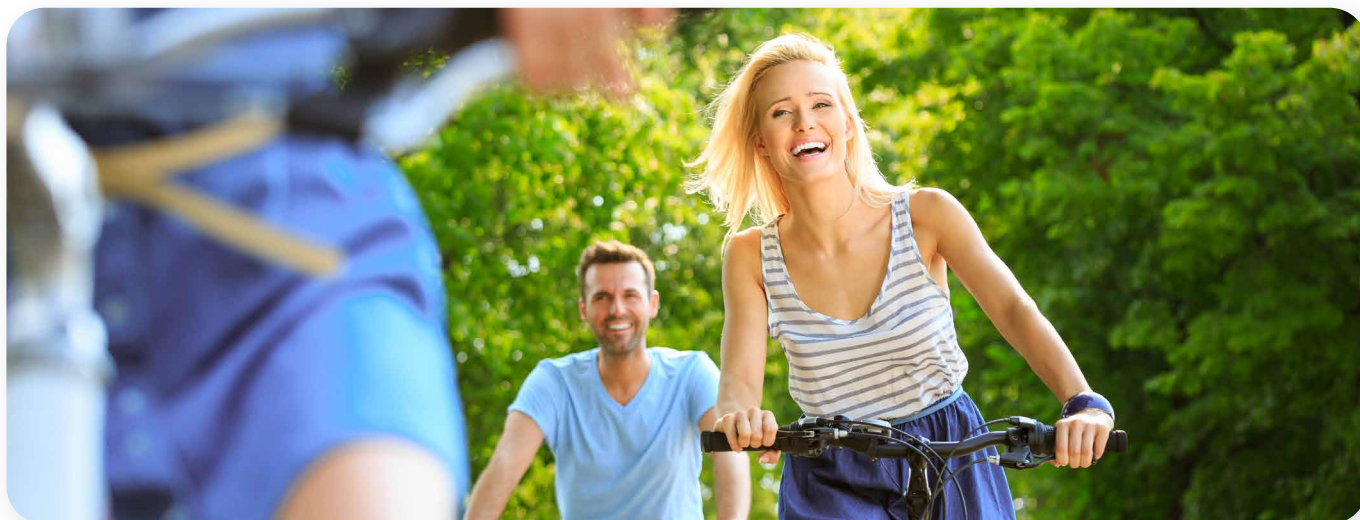

Tabela 8. Miasto 5-lecia w obszarze Środowisko

Miasto	Edycja 2022	Edycja 2026	Zmiana pozycji
Konin	63	48	+15
Kraków	48	34	+14
Kielce	34	20	+14
Bydgoszcz	32	19	+13
Warszawa	49	38	+11

Źródło: obliczenia autorów

Chorzów

Obszar

Przestrzeń

Chorzów jest ponownie liderem kategorii Przestrzeń. Przewodzi pod względem rozległości terenów zielonych. Ponad 20% powierzchni miasta stanowią parki i zieleń urządzona.

Przestrzeń

Wskaźniki obszaru Przestrzeń:

wypadki drogowe na 100 tys. ludności,

przestępstwa o charakterze kryminalnym na 1000 mieszkańców,

procentowy udział wód powierzchniowych w powierzchni miasta,

udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem,

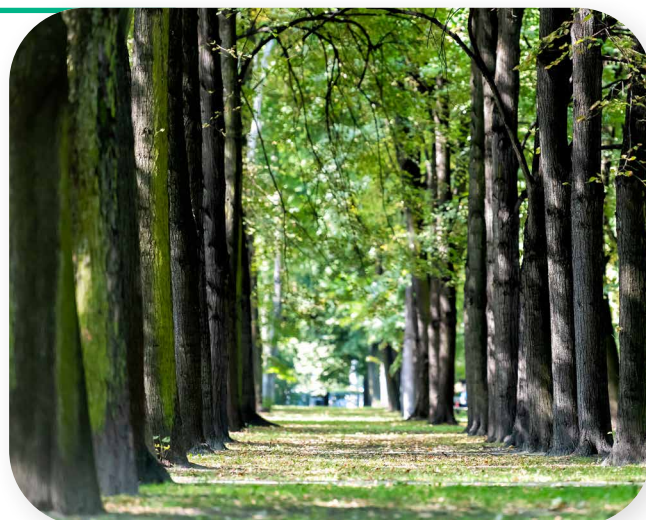

wydatki na utrzymanie zieleni w miastach i gminach na powierzchnię terenów zielonych.

Kategoria Przestrzeń ocenia, w jakim stopniu fizyczne otoczenie miasta sprzyja zdrowiu, bezpieczeństwu i codziennemu dobrostanowi mieszkańców. W edycji 2026 wynik tworzą wskaźniki, każdy z podobnym udziałem procentowym, m.in.: liczba wypadków drogowych na 100 tys. ludności, liczba przestępstw o charakterze kryminalnym na 1000 mieszkańców, udział wód powierzchniowych, udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej oraz wydatki na utrzymanie zieleni w przeliczeniu na hektar. Dwa pierwsze są destymulantami, co oznacza, że niższe wartości są korzystniejsze. Pozostałe są stymulantami. Zasadnicza konstrukcja kategorii nie zmieniła się względem poprzedniej edycji.

Chorzów utrzymuje pierwsze miejsce, przed Siemianowicami Śląskimi i Szczecinem. W pierwszej dziesiątce znalazło się pięć miast województwa śląskiego. O przewadze Chorzowa decyduje przede wszystkim najwyższy w badanej grupie udział parków, zieleńców i zieleni osiedlowej (21,0%), wsparty czwartą najniższą liczbą wypadków (20,0 na 100 tys. mieszkańców). Siemianowice Śląskie łączą bardzo dobre wyniki w obu miarach bezpieczeństwa z wysokim udziałem parków, zieleńców i zieleni osiedlowej. Szczecin i Świnoujście wyróżniają się natomiast udziałem wód powierzchniowych: odpowiednio 23,48% i 50,66%.

Tegoroczne wyniki nie wskazują jednej uniwersalnej recepty na zdrową przestrzeń. Wysokie miejsca zajmują zarówno miasta o zrównoważonym profilu bezpieczeństwa i zieleni, jak i ośrodki korzystające z wyjątkowych zasobów wodnych lub przeznaczające duże kwoty na utrzymanie terenów zielonych. Najważniejsze zatem działania miast polegają na rozpoznaniu własnej najsłabszej składowej i konsekwentnym równoważeniu bezpieczeństwa, zieleni, wody oraz zdolności do utrzymania tych zasobów.

dr hab. Michał Kudłacz,
prof. UEK

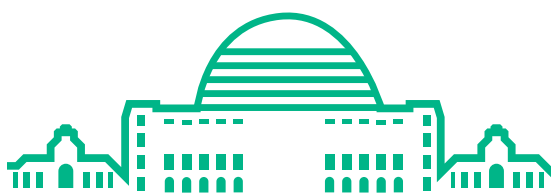

Pięć edycji indeksu pokazuje, że zdrowa przestrzeń miejska nie ma jednego wzorca. Wysoka pozycja może wynikać z dobrego profilu bezpieczeństwa, dużego udziału zieleni urządzonej, zasobów wodnych lub połączenia tych cech. Ranking trzeba więc czytać nie jako prostą ocenę władz miasta, lecz jako diagnozę warunków, na które składają się zarówno działania samorządu, jak i cechy przestrzenne ukształtowane wcześniej. Najważniejsze jest systematyczne ograniczanie ryzyk i wzmacnianie zasobów, na które miasto ma realny wpływ.

”

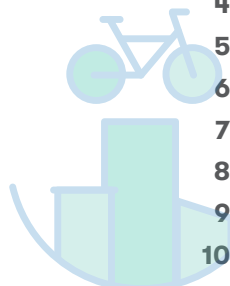

**Lider obszaru
Przestrzeń**

Chorzów

**Wyróżnieni w obszarze
Przestrzeń**

-
- 2 Siemianowice Śląskie
 - 3 Szczecin
 - 4 Świnoujście
 - 5 Bielsko-Biała
 - 6 Katowice
 - 7 Suwałki
 - 8 Białystok
 - 9 Rybnik
 - 10 Zamość

Miasto 5-lecia w obszarze „Przestrzeń”

Miastem 5-lecia w kategorii „Przestrzeń” jest **Szczecin**. Między edycjami 2022 i 2026 miasto awansowało o 38 pozycji – najwięcej spośród 66 ośrodków ocenianych w obu edycjach. W 2026 r. Szczecin ustępuje jedynie Chorzowowi i Siemianowicom Śląskim, a jednym z jego szczególnych atutów jest wysoki udział wód powierzchniowych.

Tak znaczący awans należy interpretować jako wyraźną poprawę polityki Szczecina w kontekście bezpieczeństwa, wysiłków na rzecz urządzania zieleni miejskiej oraz wykorzystywania zasobów wodnych do różnorodnych celów miasta, w tym również harmonijnego urządzania przestrzeni.

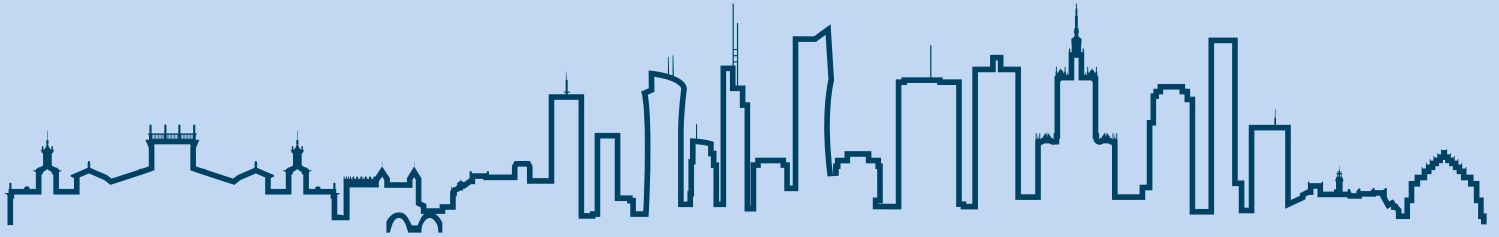

Tabela 9. Miasto 5-lecia w obszarze Przestrzeń

Miasto	Edycja 2022	Edycja 2026	Zmiana pozycji
Szczecin	41	3	+38
Toruń	50	20	+30
Włocławek	52	23	+29
Tarnobrzeg	51	26	+25
Bytom	46	22	+24

Źródło: obliczenia autorów

Warszawa

Obszar

Infrastruktura

Warszawa została liderem obszaru Infrastruktura, osiągając najwyższe wyniki pod względem dostępności i ciągłości oferty transportu publicznego.

Infrastruktura

Wskaźniki obszaru Infrastruktura:

dostępność transportu zbiorowego (autobusów, trolejbusów, tramwajów, kolei lub metra) według czasu dojścia do przystanków i częstotliwości kursów,

dostępność piesza podstawowych usług i terenów rekreacyjnych,

ceny imiennego biletu 30-dniowego po uwzględnieniu dochodu miast z podatków dochodowych od osób fizycznych na mieszkańca,

liczba samochodów na 1000 mieszkańców,

struktura wiekowa autobusów.

stabilność oferty transportu zbiorowego, mierzona częstotliwością odjazdów w okresach zróżnicowanego zapotrzebowania,

dostępność spójnej sieci rowerowej, przy uwzględnieniu intensywności i prędkości ruchu na drogach lokalnych

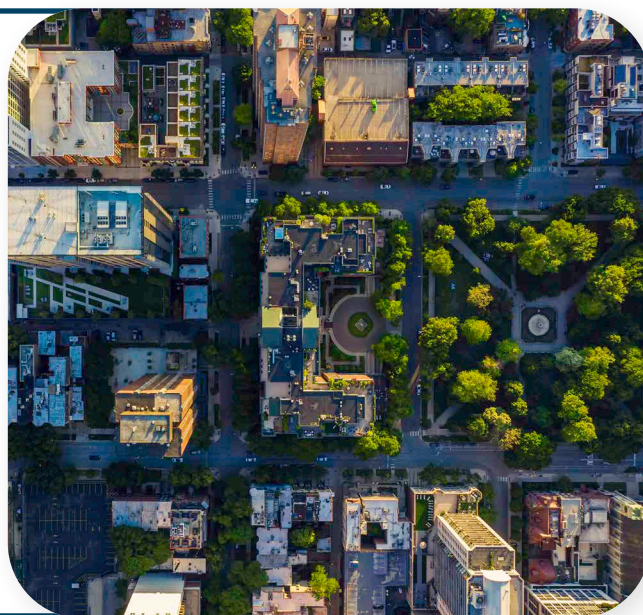
syntetyczny wskaźnik niebezpieczeństwa na drogach,

struktura wiekowa samochodów,

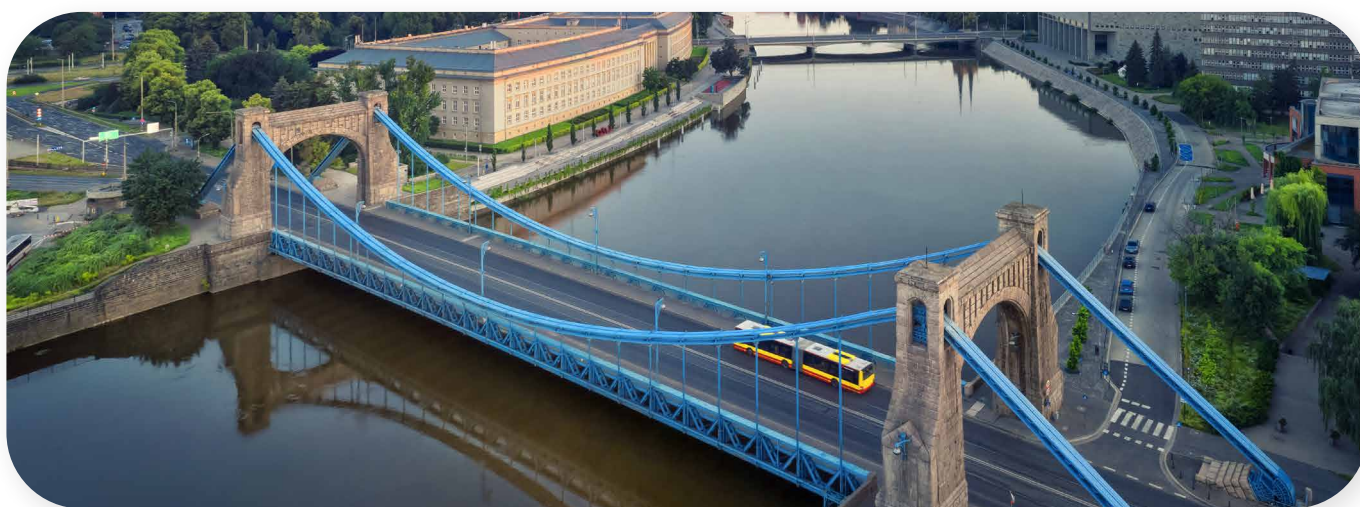
Infrastruktura warunkuje funkcjonowanie i zrównoważony rozwój miast, a tym samym jakość życia ich mieszkańców. Stanowi podstawę działań społecznych i gospodarczych, mających kluczowe znaczenie dla zdrowia i dobrostanu mieszkańców. W piątej edycji Indeksu Zdrowych Miast wprowadzono zmiany metodologiczne, dzięki którym wskaźnik w większej mierze koncentruje się na codziennej mobilności mieszkańców.

Nowa wersja uwzględnia przede wszystkim dostępność i ciągłość oferty transportu publicznego (30%). Oceniana jest również dostępność piesza podstawowych usług i terenów rekreacyjnych oraz dostęp do spójnej i bezpiecznej sieci rowerowej (29%). Zachowano wskaźniki dotyczące przystępności cenowej biletów, ważonej regionalną siłą nabywczą (14%), zagrożeń związanych z ruchem drogowym (15%) oraz liczby samochodów na mieszkańca i struktury wieku pojazdów (12%). Zastosowane wskaźniki cząstkowe mają bezpośrednie przełożenie na zdrowie publiczne poprzez redukcję zanieczyszczeń i hałasu, poprawę dostępności usług oraz zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego.

W edycji piątej najwyższe miejsca w rankingu w kategorii Infrastruktura osiągnęły Warszawa, Toruń i Wrocław.

Toruń, Częstochowa i Warszawa osiągnęły najwyższe wyniki pod względem dostępności i ciągłości oferty transportu publicznego. Najwyższe pozycje w rankingu wyznaczonym pod względem pieszej dostępności usług i terenów rekreacyjnych zajęły Siemianowice Śląskie, Świętochłowice i Chorzów. Dostępność sieci rowerowej okazała się najbardziej korzystna w Suwałkach, Świnoujściu i Toruniu. Największe bezpieczeństwo na drogach odnotowano w Zielonej Górze, Włocławku i Białymstoku. W latach 2024–2026 ceny imiennych biletów miesięcznych przeliczone na siłę nabywczą wzrosły w 18 spośród 66 miast, najsilniej w Gorzowie Wielkopolskim, Poznaniu, Tarnowie, Świnoujściu, Krośnie, Bielsku-Białej, Jaworznie i Łomży. W tym samym okresie najkorzystniejsze zmiany pod względem struktury wieku samochodów oraz autobusów miały miejsce w Słupsku, Katowicach, Świętochłowicach, Włocławku i Krakowie.

dr Michał Taracha, SGH

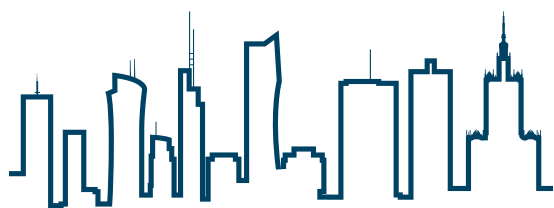
Wyniki wskazują, że dostępność i ciągłość oferty transportu publicznego stanowi największe wyzwanie w niektórych miastach Polski Wschodniej i Południowo-Wschodniej (Tarnów, Tarnobrzeg, Biała Podlaska, Krosno, Zamość i Siedlce), a także miastach o stosunkowo rozproszonej strukturze przestrzennej (Jastrzębiu-Zdroju, Żorach i Rybniku), która utrudnia efektywne prowadzenie regularnych linii.

Negatywnie wyróżnia się też Leszno, w przypadku którego przyczynę może stanowić stosunkowo niewielki potencjał ludnościowy miasta, a także rozproszenie ludności miasta i okolicznych gmin, które obsługuje ten sam przewoźnik. Ponadto zaobserwowano, że pod względem pieszej dostępności usług i terenów rekreacyjnych stosunkowo korzystnie wypadają miasta konurbacji śląskiej, w tym wyróżniają się przede wszystkim te powiaty konurbacji, które charakteryzuje najwyższa gęstość zaludnienia: Siemianowice Śląskie, Świętochłowice, Chorzów, Zabrze, Tychy, Sosnowiec i Bytom. Najniższe ceny biletów miesięcznych przeliczone na siłę nabywczą odnotowano w Ostrołęce, Chełmie, Sopocie, Warszawie, Piotrkowie Trybunalskim, Wrocławiu, Zielonej Górze, Rybniku, Lesznie i Gdyni. Dwa pierwsze miasta utrzymują bezpłatną ofertę biletów odpowiednio od 2017 i 2021 roku.

”

Lider obszaru Infrastruktura

Warszawa

Wyróżnieni w obszarze Infrastruktura

- 2 Toruń
- 3 Wrocław
- 4 Chorzów
- 5 Gdynia
- 6 Tychy
- 7 Sopot
- 8 Olsztyn
- 9 Bydgoszcz
- 10 Gdańsk

Wyniki badania ankietowego

Zdrowie miasta oczami władz i mieszkańców

Podobnie jak w poprzednich edycjach, uzupełnieniem Indeksu Zdrowych Miast są wyniki ankiety skierowanej do Mieszkańców (badanie uzupełnia indeks oparty na danych statystycznych, ale nie jest jego bezpośrednim odpowiednikiem metodologicznym). Wyniki badań ankietowych są istotne, bo pozwalają władzom samorządowym identyfikować silne i słabe strony funkcjonowania miast w zakresie szeroko rozumianych działań na rzecz zdrowia.

Tegoroczne badanie nieco różniło się od poprzednich, co stanowiło odpowiedź na sugestie pochodzące od miast, ale i samych mieszkańców. Tegoroczna ankieta składała się z 19 pytań zamkniętych oraz metryczki. Odpowiedzi uzyskano z 36 miast na prawach powiatu, dlatego zdecydowano, że laureaci edycji 2026 to grono 5 miast.

Mieszkańcy odpowiadający na ankietę posiadali w zdecydowanej większości (76%) wykształcenie wyższe, mieli między 30 a 49 lat (48%) i byli to kobiety (66%). Respondenci ocenili swój stan zdrowia w większości jako raczej dobry - 54% i bardzo dobry 14%. Jako raczej zły lub bardzo zły swój stan zdrowia określili jedynie 6% respondentów.

Mieszkańcy biorący udział w ankiecie doceniają miejsca, w których mieszkają, aż 52% zgadza się ze stwierdzeniem „moje miasto to dobre miejsce do życia”, przeciwnego zdania jest 11% respondentów, a 9% wskazuje, że „jeśli tylko będzie to możliwe przeprowadzi się do innego miasta”.

Nieco mniej optymistycznie respondenci podchodzą do ogólnej oceny jakości życia i poziomu zdrowotności mieszkańców w ostatnich 5 latach – 35% wskazuje na poprawę (w tym 10% wskazuje, że bardzo się poprawiły), ale 29% wskazuje na pogorszenie (w tym 12% wskazuje, że bardzo się pogorszyły).

Duże zróżnicowanie wyników widać w ocenie związanej z dostępnością do usług medycznych finansowanych ze środków NFZ w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej oraz dostępu do lekarzy specjalistów. Podstawowa opieka zdrowotna oceniana była pozytywnie (65% - oceny od bardzo dobra do średnia), a negatywne oceny w tym zakresie wskazało 30% respondentów (w tym 13% wskazało ocenę bardzo źle). Dostęp do lekarzy specjalistów 53% mieszkańców oceniło negatywnie (w tym 25% wskazało ocenę bardzo źle). Zdecydowanie pozytywnych ocen było niewiele (bardzo dobrze oceniło tylko 3%, a 11% dobrze).

Ogólny stan środowiska w mieście oceniany jest pozytywnie – ocenę dobrą wskazuje 39%, a średnią 35% mieszkańców. Także pozytywnie oceniane jest zagospodarowanie przestrzeni w mieście (pod względem ładunku przestrzennego, terenów rekreacyjnych, dostępności przestrzennej do obiektów publicznych w tym związanych z ochroną zdrowia) - 61% ocenia go jako dobre i średnie. Jako bardzo dobre zagospodarowanie przestrzeni ocenia 7%, zaś bardzo źle – 14%.

Wpływ na zdrowie mieszkańców mają z jednej strony warunki do uprawiania sportu i rekreacji (place zabaw, ścieżki rowerowe i piesze, siłownie plenerowe itp.), ale także miejsca takie jak tereny zielone (parki, skwery, zieleńce, bulwary, tereny otwarte), które pełnią także rolę miejsc wytchnienia

np. w czasie fal upałów. Dostępność do terenów zieleni większość mieszkańców ocenia pozytywnie - 63% (w tym 33% ocenia jako średnią) – oceny negatywne w tym zakresie wskazuje 23% (w tym 9% ocenia bardzo źle).

Najwyższą ocenę pozytywną, z wszystkich analizowanych aspektów, mieszkańcy wystawili w zakresie poziomu bezpieczeństwa publicznego na terenie miasta – aż 76% oceniło je jako dobre i średnie, ponadto 11% bardzo dobrze, a tylko 3% bardzo źle.

Najslabszym z ocenianych elementów są zdaniem mieszkańców działania informacyjne i komunikacja społeczna prowadzona przez miasto w zakresie działań podejmowanych na rzecz zdrowia – aż 46% mieszkańców wskazało, że „miasto słabo komunikuje i informuje o działaniach podejmowanych na rzecz zdrowia, dlatego część informacji nie dociera do mnie lub docierają zbyt późno”. Zdecydowanie pozytywną opinię w tym zakresie ma tylko 10% mieszkańców wskazując, że „miasto skutecznie komunikuje i informuje o działaniach podejmowanych na rzecz zdrowia, używając do tego zróżnicowanych kanałów komunikacji”. Warto zauważyć, że w tym pytaniu aż 22% respondentów wybrało odpowiedź „nie mam wiedzy w tym zakresie, trudno mi ocenić”.

Podsumowując wyniki ankiety - tegoroczny lider jest bez zmian w stosunku do 2025 r. – Gdańsk uzyskał najlepsze wyniki w rankingu i był też liderem, jeśli chodzi o liczbę wypełnionych ankiet.

Kolejne miejsca zdobyły: Białystok (w 2025 r. na miejscu 8), Rybnik (w 2025 r. miejsce 7) oraz Opole i Ostrołęka (nowe miasta wśród wyróżnionych).

W tegorocznym badaniu pytaliśmy o obszary wymagające w mieście poprawy lub rozszerzenia działań na rzecz zdrowia. Respondenci wskazywali najczęściej na:

- Bezpłatne badania mające na celu diagnozowanie chorób nowotworowych – 69%
- Profilaktyka chorób cywilizacyjnych (zawały, udary, otyłość, depresja) – 68%
- Ochrona zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży – 59%
- Program badań przesiewowych – 59%
- Ochrona zdrowia psychicznego dorosłych – 53%

Warto wskazać, że tylko 1% respondentów wybrał odpowiedź „nic, działania miasta są wystarczające”.

dr hab. Jacek Sierak, prof. SGH

Komentując wyniki tegorocznego badania warto zadać sobie pytanie, czym wyróżniali się liderzy na tle wszystkich badanych miast? Osiągnęli lepsze wyniki (wyższe oceny) w zakresie pytań związanych z jakością życia i oceną miasta jako miejsca do życia, a także jakością środowiska i zagospodarowania przestrzeni (także infrastruktury dla pieszych i rowerzystów). Natomiast najslabsze wyniki liderów dotyczyły także informacji i komunikacji społecznej prowadzonej przez miasta.

Warto podkreślić, że w tegorocznej edycji badania jest zdecydowanie mniej odpowiedzi nie mam zdania/ nie wiem. W większości pytań było to poniżej 3% , choć zdarzały się wyjątki tj. pytanie dotyczące informowania i komunikowania przez miasta działań na rzecz zdrowia.

”

Ranking miast w badaniu „Zdrowe miasto w ocenie jego mieszkańców”

1

Gdańsk

2

Białystok

3

Rybnik

4

Opole

5

Ostrołęka

5-lecie Indeksu
Zdrowych Miast

Pięć edycji Indeksu Zdrowych Miast to czas, w którym można powiedzieć o polskich miastach coś, czego nie widać w żadnej pojedynczej edycji: nie tylko które z nich tworzą dziś najlepsze warunki dla zdrowego życia, ale też które przez pięć lat najbardziej te warunki poprawiły. Roczny ranking pokazuje stan. Zestawienie pięcioletnie pokazuje kierunek, który dla polityki miejskiej bywa ważniejszy niż sama pozycja, bo mówi, czy podejmowane decyzje przynoszą efekt.

Metodyka wyboru Miasta Pięciolecia

Tytuł Miasta Pięciolecia przyznano miastu, które w analizowanym okresie odnotowało największą poprawę swojej pozycji w rankingu ogólnym Indeksu Zdrowych Miast. Celem tego wyróżnienia jest wskazanie miasta, które na przestrzeni pięciu edycji indeksu w największym stopniu poprawiło swoją pozycję względem pozostałych analizowanych ośrodków. Przyjęte podejście pozwala spojrzeć na zmiany zachodzące w miastach w dłuższej perspektywie i wyróżnić te samorządy, których pozycja w zestawieniu poprawiła się najbardziej od początku realizacji indeksu.

Podstawą porównania była zmiana miejsca zajmowanego przez dane miasto pomiędzy edycją 2022, stanowiącą punkt odniesienia, a edycją 2026, zamykającą analizowany okres. Dla każdego miasta określono różnicę pomiędzy jego pozycją w obu edycjach, a następnie porównano skalę odnotowanego awansu. Im większa liczba pozycji, o które miasto przesunęło się w górę rankingu względem 2022 roku, tym większa była jego poprawa w analizowanym okresie. Takie podejście umożliwia ocenę zmiany pozycji miasta na tle całej grupy objętej badaniem, a nie wyłącznie analizę zmian wartości pojedynczych wskaźników.

Ze względu na zmiany w metodyce indeksu, w celu zapewnienia możliwie wysokiej porównywalności wyników pomiędzy latami zastosowano dodatkowe założenia metodologiczne. Z analizy wyłączono obszar Infrastruktura. Metodyka oceny tego obszaru została istotnie zmodyfikowana w ostatniej edycji indeksu, a pozyskanie dla wcześniejszych lat danych odpowiadających nowemu podejściu metodologicznemu nie było możliwe. Uwzględnienie tego obszaru mogłoby zatem prowadzić do porównywania wyników wyliczonych na podstawie niejednorodnych założeń. W obszarze Zdrowie pozycję miast na potrzeby analizy Miasta 5-lecia obliczono zgodnie z metodyką stosowaną w edycji 2022, a w obszarze Edukacja przeliczono na nowo wyniki edycji 2022, tak aby odpowiadały zakresowi mierników stosowanemu obecnie. Pozostałe pięć obszarów korekty nie wymagało. Zabiegi te ograniczyły wpływ zmian metodologicznych na obserwowaną zmianę pozycji miasta i pozwoliły zachować porównywalność wyników pomiędzy początkiem a końcem analizowanego okresu.

Dwa rankingi, dwa różne obrazy miasta

Ranking 5-lecia jest zatem obliczany na **siedmiu obszarach, z zachowaniem ich wag z edycji 2026** i różni się od rankingu publikowanego w części wynikowej raportu. Różnice bywają zauważalne: Zabrze zajmuje w rankingu porównywalnym 27. miejsce, podczas gdy w rankingu edycji 2026 plasuje się na 34. pozycji. Zestawienia pięcioletnie i wyniki bieżącej edycji należy więc czytać oddzielnie — pierwsze mówią o kierunku zmiany, drugie o stanie.

Miasta przemysłowe nadrabiają dystans. Najbardziej konsekwentny wzorzec 5-lecia dotyczy konurbacji górnośląskiej, z której pochodzi także lider rankingu – Zabrze. W obszarze Ludności i pokoleń poprawiło pozycję jedenaście z czternastu miast tego obszaru, a przeciętna lokata grupy podniosła się z 45,8 na 38,8. Miastem 5-lecia w tej kategorii są Katowice (awans z 57. na 37. miejsce), ale tuż za nimi znalazły się Gliwice i Jaworzno, więc nie jest to sukces jednego ośrodka. Zmiana ma zrozumiałe źródło: miasta, które przez dekady traciły mieszkańców, zaczęły ich zatrzymywać i przyciągać, co przełożyło się na strukturę wieku. Nie jest to jednak przewaga ugruntowana, na przykład w ostatniej edycji saldo migracji Katowic ponownie stało się ujemne.

To samo widać w pozostałych obszarach: spośród czternastu miast konurbacji dziewięć ma dodatni bilans zmian pozycji we wszystkich siedmiu kategoriach łącznie, a trzy z nich: Gliwice, Zabrze i Katowice, mieszczą się w krajowej ósemce miast o największym łącznym.

Obszary zmieniają się w bardzo różnym tempie. Pięć lat to dla jednych kategorii dużo, dla innych prawie nic. Najbardziej stabilne są Środowisko i Mieszkalnictwo, gdzie przeciętne miasto przesunęło się o niecałe sześć pozycji, a w pierwszej dziesiątce utrzymało się odpowiednio osiem i siedem miast. To zrozumiałe: udział terenów zieleni czy zasób mieszkaniowy zmieniają się latami, nie sezonami. Na drugim biegunie są Przestrzeń i Zdrowie, gdzie przeciętna zmiana wyniosła 13,5 i 12,3 pozycji, a w czołowej dziesiątce utrzymało się po pięć miast; podobnie zmienne są Usługi komunalne i społeczne (10,9 pozycji). Wniosek praktyczny jest taki, że tej samej zmiany o dziesięć pozycji nie należy czytać jednakowo w każdym obszarze: w Środowisku to sygnał wyraźny, w Przestrzeni mieści się w normalnej zmienności.

Tabela 11. Zmienność siedmiu porównywalnych obszarów między edycjami 2022 i 2026

Obszar	Przeciętna zmiana pozycji	Największa zmiana	Miast w pierwszej 10 w obu edycjach
Zdrowie	12,3	42	5
Ludność i pokolenia	7,9	27	5
Usługi komunalne i społeczne	10,9	55	5
Edukacja	7,3	41	7
Mieszkalnictwo	6,3	31	7
Środowisko	5,5	24	8
Przestrzeń	13,5	51	5

Przeciętna zmiana pozycji to średnia z wartości bezwzględnych zmian dla 66 miast. Źródło: obliczenia własne autorów.

Poprawa i regres są szerokie, nie punktowe. Jedenaście miast poprawiło pozycję w co najmniej pięciu z siedmiu obszarów, a dwadzieścia poprawiło ją najwyżej w dwóch. Nie chodzi więc o pojedyncze sukcesy w wybranych kategoriach, lecz o miasta, które przesuwają się w górę lub w dół całym profilem. Najszerzej poprawiły się Toruń i Lublin — jedyne miasta, które zyskały pozycje we wszystkich siedmiu obszarach — a największą łączną liczbę pozycji zdobył Toruń, przed Bydgoszczą i Włocławkiem. Po drugiej stronie są Elbląg i Ostrołęka, które straciły łącznie odpowiednio 65 i 58 pozycji, a także Kraków, który mimo wysokiej lokaty w bieżącej edycji cofnął się w pięciolecie o 60 pozycji łącznie. To zestawienie jest najbardziej niewygodną częścią pięciolecia, ale też najbardziej użyteczną: pokazuje, że pozycja w indeksie nie jest cechą miasta daną raz na zawsze.

Tabela 12. Zmienność siedmiu porównywalnych obszarów między edycjami 2022 i 2026

Miasto	Obszary z poprawą	Łączna zmiana pozycji we wszystkich obszarach
Toruń	7 z 7	+77
Bydgoszcz	6 z 7	+70
Włocławek	4 z 7	+67
Gliwice	4 z 7	+67
Zabrze	5 z 7	+65
Siedlce	6 z 7	+59
Lublin	7 z 7	+53
Kraków	4 z 7	-60
Elbląg	2 z 7	-65
Ostrołęka	1 z 7	-58

Źródło: obliczenia własne autorów.

Jak czytać zmiany pozycji?

Zestawienie pięcioletnie wymaga zwrócenia uwagi na kilka aspektów:

1

Po pierwsze, porównanie jest możliwe tylko po ujednoliceniu podstawy. Metodyka obszaru Infrastruktura została w ostatniej edycji przebudowana na tyle głęboko, że obszar ten wyłączyliśmy z zestawienia pięcioletniego; obszar Zdrowie przeliczyliśmy według metodyki z 2022 r., a wyniki obszaru Edukacja dla 2022 r. według obecnego zakresu mierników. Dzięki temu zmiany pozycji nie są artefaktem pomiaru. Zastrzeżenie pozostaje przy Usługach komunalnych i społecznych, gdzie metodyka również była modyfikowana, choć w mniejszym stopniu, i gdzie przeliczenie nie było możliwe — awans Włocławka z 42. na 10. miejsce należy czytać z tą uwagą.

2

Po drugie, kryterium premiuje niski start. Ranking oparty na liczbie zdobytych pozycji z definicji faworyzuje miasta, które w 2022 r. znajdowały się nisko, bo tylko one mają skąd awansować. Zabrze startowało z 58., a Katowice z 57. miejsca. Nie unieważnia to ich osiągnięcia, ale oznacza, że obok Miasta 5-lecia warto patrzeć na miasta poprawiające się w każdej kolejnej edycji — w obszarze Ludność i pokolenia jest to między innymi Poznań, w Edukacji Świnoujście i Zielona Góra.

3

Po trzecie, punkty nie są porównywalne między edycjami. Normalizacja min–max odnosi każde miasto do najlepszego i najgorszego wyniku w danym roku. Miasto może poprawić się w wartościach bezwzględnych i mimo to stracić punkty, jeśli inne poprawiły się szybciej. Dlatego w całej tej części posługujemy się wyłącznie pozycjami.

Indeks w polityce miast: pięć lat odbioru

5-lecie to także okazja, by zapytać, co się z wynikami indeksu dzieje po publikacji. Przegląd publikacji internetowych pokazuje wyraźnie dwoisty obraz.

W warstwie komunikacyjnej obecność indeksu jest silna. Wyniki relacjonują media ogólnopolskie, branżowe i lokalne, te ostatnie zwykle pod kątem własnego miasta, od Rzeszowa i Krosna, przez Konin i Poznań, po Ostrołękę i Olsztyn. Rezultaty opublikował również Związek Miast Polskich. Co ważniejsze, wyniki komentują sami władarze: prezydent Konina odniósł drugie miejsce w mieszkalnictwie do wieloletnich inwestycji w zasób komunalny, a prezydenci Olsztyna, Poznania i Sopotu tłumaczyli swoje wyniki w obszarze Środowisko odpowiednio konsekwentnym wykorzystaniem zasobów przyrodniczych, rozwojem transportu zbiorowego i zrównoważoną turystyką. Najdalej poszedł Olsztyn, który poświęcił indeksowi stałą podstronę w dziale „Zdrowie” serwisu urzędu miasta. Kilka miast, m.in. Płock, Sopot i Suwałki włączyło się też w promocję badania ankietowego wśród mieszkańców.

Nadal jednak miasta nie wykorzystują indeksu w swoich działaniach strategicznych. W przejrzanych dokumentach strategicznych i sprawozdawczych indeks nie pojawia się tam, gdzie byłby naturalny: nie ma go w raporcie o stanie miasta największego z miast, których wyniki sprawdziliśmy, ani w przyjętej uchwałą rady wieloletniej polityce zdrowotnej miasta, które jednocześnie aktywnie promowało ankietę indeksu.

Jest to rozdzwięk dobrze opisany w literaturze o narzędziach wskaźnikowych: docierają one do mediów i do decydentów, ale rzadko przenikają do dokumentów, przez które samorządy faktycznie zarządzają.

Co 5-lecie mówi o kolejnych latach?

Z pięciu edycji płynie wniosek, który brzmi banalnie, a wcale taki nie jest: warunki dla zdrowego życia w mieście są zmienne i podatne na decyzje. Miasta przemysłowe, które w pierwszych edycjach zajmowały ostatnie miejsca, systematycznie przesuwają się w górę. Ośrodki, które wydawały się mieć trwałą przewagę, potrafią ją w pięć lat stracić. Żadne miasto nie prowadzi we wszystkich ośmiu obszarach, a wysoka pozycja ogólna prawie zawsze oznacza brak słabego punktu, nie wybitność w jednej dziedzinie.

Dlatego najbardziej użytecznym sposobem korzystania z indeksu nie jest miejsce w rankingu ogólnym, lecz profil miasta w ośmiu obszarach zestawiony ze zmianą pozycji w pięcioleciu. Pokazuje on dwie rzeczy naraz: gdzie miasto stoi dziś i w którą stronę zmierza. To pierwsze mówi, u kogo szukać sprawdzonych rozwiązań. To drugie mówi, czy własne rozwiązania działają.

Poniżej przedstawiamy Miasto 5-lecia w rankingu ogólnym, a także Miasta 5-lecia w każdym z siedmiu porównywalnych obszarów.

Miasto 5-lecia

Miastem 5-lecia Indeksu Zdrowych Miast jest **Zabrze**. Między edycją 2022 a edycją 2026 miasto awansowało w rankingu porównywalnym z **58. na 27. miejsce, czyli o trzydzieści jeden pozycji – najwięcej spośród 66 miast**. Zabrze poprawiło lokatę w pięciu z siedmiu obszarów, a łącznie zyskało 65 pozycji.

Awans ma jednak wyraźny środek ciężkości. Zdecydował o nim obszar Zdrowia, w którym Zabrze przesunęło się z 53. na 13. miejsce, a który waży w indeksie najwięcej. Wyraźną poprawę przyniosły też Przestrzeń (z 31. na 19. miejsce) i Środowisko (z 58. na 47.), a w Mieszkalnictwie i w obszarze Ludność i pokolenia zmiana była niewielka. Dwa obszary pozostały słabymi punktami: Usługi komunalne i społeczne, gdzie miasto nie ruszyło się z 55. pozycji, oraz Edukacja, w której cofnęło się z 57. na 62. miejsce. Zabrze jest więc przykładem miasta, które nadrobiło dystans tam, gdzie startowało najniżej, ale nie zbudowało jeszcze równego profilu.

Kolejne miejsca w rankingu 5-lecia zajmują Bydgoszcz (awans o 23 pozycje), Rybnik (o 18) i Bielsko-Biała (o 16). Liderzy pięciolecia to w większości inne miasta niż liderzy tegorocznego rankingu. Czołówka jest stabilna: na szczycie utrzymują się miasta, które były tam od początku, natomiast prawdziwy ruch odbywa się w środku i w dolnej części zestawienia. Awans o kilkadziesiąt pozycji jest możliwy niemal wyłącznie z dalekiego miejsca, dlatego zestawienie pięciolecia jest z natury opowieścią o nadrobieniu dystansu, a nie o obronie przewagi.

Warto dodać, że obszar Zdrowia jest jednocześnie tym, który na potrzeby porównania trzeba było przeliczyć według metodyki z 2022 r. Kierunek zmiany jest w tym obszarze wyraźny, ale skalę awansu należy czytać z tym zastrzeżeniem. W rankingu bieżącej edycji, liczonym na ośmiu obszarach, Zabrze zajmuje 34. miejsce.

Tabela 13. Miasta o największym awansie w rankingu ogólnym 5-lecia

Miasto	Edycja 2022	Edycja 2026	Zmiana pozycji
Zabrze	58	27	+31
Bydgoszcz	47	24	+23
Rybnik	27	9	+18
Bielsko-Biała	22	6	+16
Toruń	28	16	+12

Źródło: obliczenia autorów (ranking porównywalny, bez obszaru Infrastruktura).

Tabela 14. Miasto 5-lecia oraz liderzy edycji 2026 i Miasta 5-lecia w siedmiu obszarach

Obszar	Lider edycji 2026	Miasto 5-lecia	2022	2026	Zmiana
Ranking ogólny	Warszawa	Zabrze	58	27	+31
Zdrowie	Rybnik	Zabrze	53	13	+40
Ludność i pokolenia	Rzeszów	Katowice	57	37	+20
Usługi komunalne i społeczne	Rzeszów	Włocławek	42	10	+32
Edukacja	Kraków	Świnoujście	61	19	+42
Mieszkalnictwo	Sopot	Siedlce	61	36	+25
Środowisko	Olsztyn	Konin	63	48	+15
Przestrzeń	Chorzów	Szczecin	41	3	+38

Kolumna „Lider edycji 2026” podaje pozycję z opublikowanego rankingu bieżącej edycji; kolumny 2022, 2026 i Zmiana odnoszą się do rankingu porównywalnego, bez obszaru Infrastruktura, z obszarem Zdrowie liczonym według metodyki 2022 i przeliczonym obszarem Edukacja dla 2022 r. W obszarze usług komunalnych i społecznych Włocławek i Krosno awansowały o tyle samo pozycji (po 32); tytuł przyznano Włocławkowi, który zakończył pięciolecie wyżej. Źródło: obliczenia własne autorów na podstawie edycji 2022 i 2026 Indeksu Zdrowych Miast.

Podsumowanie 5. edycji Indeksu Zdrowych Miast

Pięć edycji Indeksu Zdrowych Miast pozwala odróżnić trwałą zmianę od rocznych modyfikacji. Pierwszy wniosek jest taki, że nie ma miasta dobrego we wszystkim: osiem obszarów ma tylko siedmiu liderów, bo Rzeszów prowadzi w dwóch naraz, a wysoka pozycja ogólna niemal zawsze oznacza brak słabego punktu, nie zaś wyróżnianie się w jednej dziedzinie. Najlepszy wynik w piątej edycji osiągnęła Warszawa wśród miast powyżej 300 tys. mieszkańców i Bielsko-Biała wśród miast mniejszych.

Drugi wniosek dotyczy zmian w rankingu. Największy postęp zrobiły miasta startujące z dalekich lokat. Miastem Pięciolecia jest Zabrze, które awansowało o trzydzieści jeden pozycji, a Miastami 5-lecia w poszczególnych obszarach są Zabrze w Zdrowiu, Katowice w obszarze Ludność i pokolenia, Włocławek w Usługach komunalnych i społecznych, Świnoujście w Edukacji, Siedlce w Mieszkalnictwie, Konin w Środowisku i Szczecin w Przestrzeni. Szczególnie wyraźnie nadrobią dystans miasta przemysłowe: dziewięć z czternastu miast konurbacji górnośląskiej ma dodatni bilans pięciolecia.

Trzeci wniosek jest ostrzeżeniem: awans nie jest dany raz na zawsze. Najszerzej poprawiły się Toruń i Lublin, zyskując pozycje we wszystkich siedmiu porównywalnych obszarach, ale są też miasta cofające się niemal wszędzie — należą do nich Ostrołęka, która poprawiła się tylko w jednym obszarze, oraz Elbląg, który stracił łącznie 65 pozycji. Kierunek zmian zależy od decyzji podejmowanych lokalnie, a więc pozostaje w zasięgu miast. Najwięcej praktycznego pożytku daje zresztą czytanie indeksu nie przez pryzmat miejsca w rankingu ogólnym, lecz profilu miasta w ośmiu obszarach: pokazuje on, gdzie skierować uwagę i u kogo szukać sprawdzonych rozwiązań.